

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

36 (413), 6—12 вересня 2007

ПАВЛО МОВЧАН: УКРАЇНСЬКИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РЕСУРС

ПРО НАЙГОЛОВНІШЕ

— Павле Михайловичу, не секрет, що певне розчарування і апатія серед виборців покладає особливу відповідальність на політиків, які обіцяють щасливі результати внаслідок позачергових виборів. Хотілося б вірити, що до влади прийде справжня державницька українська сила...

— Немає актуальнішої теми для всіх нас, ніж тема української державності й чергові вибори — це, попри все, спроба реалізувати ту модель, яка передбачає наближення країни до європейських норм і стандартів, для утвердження України в Україні. У зв'язку з цим я хотів би зупинитися на дуже важливому моменті, який сьогодні не потрапляє в поле зору політологів і політиків. Річ у тому, що українська державність формувалася тоді, коли всі інші європейські були сформовані, коли відроджувалися ті держави, де був певний досвід і певні програми. Передовсім я маю на увазі Прибалтійські держави. Українська держава сформувалася з тим елементом, який не хотів України, не бажав її, який скористався тим, що Україна стала незалежною, для того, щоб реалізувати найбільш бажане для них гасло. Це — “Якомога менше державності!” І всі принципи, які формувалися, і регламентації, які реалізовувала Верховна Рада, за відповідними рекомендаціями, аналітикою, яку формували не в Україні, якраз і діяли за принципом “якомога менше України й української державності”, тобто найбільших гарантій честі, гідності громадянина-українця. Це відома практика, коли діють групи, які формуються не на національних інтересах, а винятково на власних групових, олігархічних інтересах. Вони скористалися всіма можливостями, які самі ж собі й надали: приватизували все, що можна було, — за своїми власними баченнями і схемами. Нині вони і провадять таку національно остигуючу політику. Саме тому в нас бракує українського начала — через тих, хто не хоче українського поступу. Опір закамфльовано загальними формулами — світовими людськими правами, демократією, самоврядуванням.

— **Власне, Олександр Мороз, наполягаючи на скликанні нелегітимного засідання Верховної Ради, посилається на негайну потребу дати більше влади місцевим радам, самоврядуванням...**

— Як не дивно, людина, яка, здавалось би, не підлягає сумнівам у приналежності до українського ядра чи до української сутності, Олександр Мороз найбільше прислужився до нинішньої ситуації. Він чи не усвідомлює або ж — добре усвідомлює, що його пропозиції, спрямовані на перегляд конституційних засад, на той Основний Закон, який був ним ініційований, проведений і прийнятий Верховною Радою в так званому блоковому чи пакетному варіанті, коли Конституцію розробили абсолютно не українські аналіти-

ки. І, як показав час, — за рік ми побачили, які колосальні проблеми виникли, — протидія Президенту або зменшення його повноважень — це, по суті, зменшення української державності й українських начал. Коли ми кажемо про самоврядування, то це є шлях до федералізації, й тому мені, як небадужий людині, зрозуміло, що всі 16 років незалежності — це так званий відхід від найважливішого — принципів української державності. Їх послідовно реалізовували: від одного закону до другого. І сьогодні, коли черговий раз Олександр Олександрович Мороз нас запевняє, що Президент зазіхає на права, свободи і демократію, що його авторитаризм — це загроза, то лукавить, начебто не помічаючи того, що вже зараз витворена і діє фактично автократична модель держави, де владу тримають ті, які керують неукраїнським капіталом в Україні. Ось де найбільші тривоги! Хто заволодів українським національним капіталом, коштовностями, надрами, не дбає про майбутнє: надра використовують екстенсивно, ґрунти виснажують надзвичайно, забруднюють життєво важливі для української перспективи зони, забруднюються води — в оздоровлення довкілля не вкладають жодної копійки. Сьогодні небадужий пересічний громадянин навіть не має можливості просигналізувати про негативний вплив на навколишнє середовище: немає кому. Держава підпорядкована, вона, як інструментарій капіталу. А влада, у зв'язку з тим, що це теж — влада капіталу і сама добирила собі державних виконавців — чиновників, за один рік сформувала владу від капіталу. Це група інтересів, яка, власне, і є реальною загрозою, тому що до так званих до-нецьких кланів можна долучити будь-які інші, що “примощуються”. Вони далекі від проблем, які цікавлять українців.

— **Чи спроможеться український інтелект реалізувати себе, ставши основою українського прориву?**

— Ми посідаємо четверте місце в світі з підготовки програмістів, ми випереджаємо дуже багато розвинених держав, індивідуально українці дуже сильні, освіта ще зберігає ті базові начала, які можуть вивести нас на всенациональний прорив: у гуманітарній сфері, економіці, якості життя українців. Ми маємо бути конкурентоспроможними у світі. Рівень підготовки науковців у нас теж дуже високий, але, коли подивимося, хто і як користується тими знаннями, то побачимо, що індекс звертання до середнього доктора наук — японця за його інформацією становить 16,8, тобто він достатньо затребуваний у науковому, інтелектуальному обігові. У нас середній науковець має 0,8 звертань, тобто це свідчення того, що його ККД, інтелектуальні можливості й зусилля в українському світі є скоріше всього віртуальними... Високий рівень підготовки наших інтелектуалів ще зберігається, але він не задіяний в Україну, він не на повну силу працює на українську справу. Ось чому український прорив — це не ли-

Фото Олександра Литвиненка

ше програма Блоку Юлії Тимошенко. Це можливість і перспектива кожному громадянину осмислено і на повну силу діяти на благо власної нації і держави, для власної самооборони й добробуту. Варто долучитися до цього проекту, який повністю відкритий для пропозицій. Але, пропонуючи, треба точно бачити і своє місце у здійсненні цієї загальнонаціональної програми: як від шкільної партії провести людину до місця її затребуваності, до її робочого місця, до її добробуту. У нас не існувало ще таких проєктів, ще ніхто не займався цим.

У тому українському прориві, який розробила група фахівців, і до якого Юлія Володимирівна Тимошенко долучає кожного, діятимуть різні ділянки інтелектуальної сфери. Проєкт передбачає багато рівнів, інвестування, раціональне використання національного ресурсу. І тому я сподіваюся, що ця програма, яка є не партійною, а загальнонаціональною, стане справді програмою уряду, який буде змінювати інерцію влади на реальні параметри Української держави, де державна опіка не фіктивна, де державні кошти буде задіяно на перспективу її громадян. І тоді ми скажемо про те, що української державності сьогодні замало! Її треба багато: щоб чиновника поставити на місце, щоб

змусити олігарха використовувати свій капітал на благо держави, коли державні механізми будуть працювати за формулою “закон один за всіх”. Ось тільки за такої умови, а не для того, щоб зменшити всі можливі сфери впливу держави, щоб група, яка себе ототожнила з державою, купуючи мандати, купуючи місця в списках, купила все, що називається владою. Оцього треба покласти край!

Український прорив — це наш великий ресурс. Інтелектуальний ресурс для нашої держави і для наших національних потреб дуже важливий.

Кор. “СП”

Добровільні пожертви

“На Кобзареву Церкву”:

МБФ “Українська Родина”

Р/р № 26045200145101

в Подільській філії АКБ “Київ”,

МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 825 171 грн. 00 коп.

РЕАЛЬНІСТЬ ТРЕТЬОГО ГЕТЬМАНАТУ

Володимир ФЕРЕНЦ

Передвиборчі ініціативи проведення референдуму щодо конституційної моделі державної влади в Україні свідчать про нагальну потребу остаточного вибору найкращого способу самоуправління. Чи готове до цього українське суспільство?

Місія Третього гетьманату як традиційної форми національної держави — перетворити громадян на співвласників держави-корпорації — є дуже привабливою, адже не треба платити податки. Державні витрати повинні покриватися з прибутку державних підприємств, яких ми безоглядно позбулись під час тотальної приватизації. Очевидно, державна власність мала б стати основною, а відповідальність громадян за державу конкретною і пов'язаною з особистим достатком. Хоч переваги держави-корпорації не у сфері економіки. Як ідеально організована ефективна форма держави вона здатна вести переможні інформаційні змагання, що в умовах глобалізації гарантує їй економічний успіх. Проте така держава немислима за домінування лівої ідеології й ризикує стати колоніальним варіантом “капіталістичного соціалізму”. Створення й захист такої держави-корпорації є величезною проблемою для України, яка ніяк не звільниться від потужного впливу не зовсім українських “лівих” і фактично втратила національний інформаційний простір. Якщо впроваджувати нову модель, не підготувавши суспільство, одержимо державу чужого олігархічного капіталізму в Україні з фантастично багатими фальшивими українцями на чолі.

Є проблема ідентифікації українців — у паспорті нема запису про національність, не прийнято вичерпну характеристику представника українського етносу. **Необхідно встановити жорсткі принципи одержання—втрата громадянства за критеріями сприйняття цінностей української самотності й одночасно запровадити жорсткі міграційні умови.** Можливий варіант і позбавлення громадянства осіб, які відверто не бажають приймати основні громадянські права та обов'язки. **Змушувати до громадянства і терпіти фальшивих громадян не варто, адже це суперечить правам людини.** Запровадити це зараз дуже складно, адже на українців тисне потужна бізнес-технологія денационалізації, вигідна всім, хто має в Україні прибуткові інтереси. Неписаним обов'язком громадянина в успішній державі є не просто праця, а правильна успішна фінансова поведінка в родині й особистій діяльності, ділова активність і готовність перемагати в конкуренції з найсильнішими суперниками світу.

Так зване економічне переозброєння — черговий новий незрозумілий і тому шкідливий термін. Ніхто достеменно не знає, що це таке. **Якщо говорити серйозно — жодного економічного дива в Україні не буде, доки не буде осучаснено ділову, інформаційну поведінку українців і не перенесено центр нарощування конкурентоспроможності та інформаційної безпеки в гуманітарну сферу — сферу української етнічної самотності та української мови.** Після націоналізації інформаційного простору й культивування економічного націоналізму для утвердження національних інтересів можна говорити про націоналізацію ключових сфер суспільної діяльності, сприяння українському малому й середньому бізнесові та весь пакет реформ, про які марно сперечаються політики.

Фото Олександра Литвиненка

Якщо перейняти запропонований критерій оцінки ефективності держави (за міжнародними індексами якості життя ООН), ми потрапляємо в ту ж саму пастку космополітизму. **Можна говорити про чудову мету держави — щоб українців було багато і їм було добре, але все досягається ще за однієї головної умови — щоб етнічні українці домінували в усіх сферах суспільного життя і були представлені у владі хоча б пропорційно чисельності, самотність була збережена і потужно розвивалась.** Отже, найближчою метою етнічних українців є реальне державне самовизначення. Тоді ми зможемо діяти самотійно, свідомо і тільки для власного добра, не озираючись на близьких і далеких сусідів. Українці повинні самі взяти відповідальність за державу, не уподібнюючись до нечисленної меншини у безкінечних претензіях до держави щодо захисту мови, самотності й пропорційного представництва у владі. Іншого способу у світі не існує.

Давно назріла програма повернення етнічних українців в Україну, але про це можна говорити тільки після реального державного самовизначення українців. Тому об'єднання зусиль діаспори може відбутись тільки заради допомоги українцям в Україні завершити державне самовизначення. На жаль, високий рівень еміграції та заробітчанства свідчить про те, що етнічні українці не наближаються, а дедалі більше віддаляються від власного державного самоутвердження. Неухильно зростає частка української впливової еліти, яка лише формально або тільки публічно поділяє цінності української самотності й про людське око проголошує заяви на їх захист.

Необхідна заборона продажу орної землі. Це єдиний спосіб зберегти національне багатство України. Прихильники негайної приватизації землі мотивують свою позицію тим, що зараз земля не має реальної ринкової ціни й не може як приватна власність бути елементом ринкових відносин. Це звичайна брехня, адже використання землі на правах довгострокової оренди автоматично робить

її засобом виробництва і включає у ринкові відносини. Наївні чи обмануті прихильники приватизації землі можуть дочекатись трагедії, коли землю швидко скуплять за безцінь або візьмуть за банківські борги й перетворять на приватні плантації, де наймитуватимуть бідні українські селяни. **Доки пересічні українці не матимуть змоги заощаджувати, щоб інвестувати в національну економіку й купувати землю, говорити про приватизацію орної землі не можна, а процес переведення орної землі в інші категорії слід негайно скоротити й суворо контролювати.** Контроль за збереженням земельних і природних ресурсів, вирівнювання розвитку суспільства за рахунок відродження малих міст і підтримки селянства плюс вигідна нації освіта й гуманітарна політика — це запорука успіху України та її стійкості в умовах глобалізації.

Щодо національної безпеки, то участь в оборонних блоках може бути тільки тимчасовим заходом, адже будь-яка блоковість унеможливіє реальну інформаційну безпеку, яка насправді є первинною в добу глобалізації. Найкращий захист від світових інформаційних технологій — розкриття громадянам їхньої суті й пояснення простих правил протидії. Про концепцію інформаційної безпеки нації треба говорити зрозуміло для простих людей, адже її неможливо досягти лише зусиллями держави. Дивлячись шкідливе телебачення, читаючи дебілізуючу й провокативну чужу пресу, поширюючи плітки Інтернету, кожен із нас сприяє власній деградації і знищенню нації, ослабленню України. Абсолютна свобода слова як абсолютне право, яке вище за права конкретної людини чи всієї нації, є лише тоталітарною космополітичною технологією нав'язування чужої інформації з метою маніпулювання нашою свідомістю. Так само можна сказати про якісь універсальні демократичні цінності, адже **народовладдя (демократія) кожного народу, як життя кожної родини, є індивідуальним.**

“Свобода віросповідань”, напевно, теж є черговим фальшивим

терміном, яким світ прикриває власне безвір'я або хитру технологію руйнації віри аборигенів на територіях економічних зацікавлень. Якщо віра є, заборонити її неможливо, а коли вона тільки показне “віросповідання” — захищати безглуздо й шкідливо. Засилля закордонних сект переконливо свідчить про те, що комусь дуже не хочеться зміцнення віри українців. **Потрібно якнайшвидше знайти захист від руйнування віри українців, тому заборона релігійних організацій з центром за межами держави й широка державна система інформування про справжні цілі нетрадиційних вірувань в Україні є нормальним цивілізованим кроком.** Якщо ж держава погоджується на повну свободу віросповідань, вона повинна у відповідь реалізувати власну необмежену свободу поширення державної й суспільної думки про справжні цілі й наслідки нових вірувань для нації. В Україні держава мовчки спостерігає, як її громадян позбавляють віри в Бога й Україну. Якщо руйнується ВІРА, про справедливую державу не може бути мови.

Модель сучасного Третього гетьманату дещо розчаровує, адже вона побудована дуже просто, механістично й фактично є прообразом звичайної фінансово-промислової корпорації з повною матеріальною відповідальністю правління й акціонерів-громадян.

Усупереч добрим намірам ідеалістів, корінне населення не буде зростати, не буде культурним, здоровим і багатим, бо орієнтація на так званий індекс людського розвитку ООН не може гарантувати повного щастя українцям, але може зробити нас жиріючим, космополітизованим і зневіреним населенням. Так званий міжнародний індекс не включає в себе простого задоволення жити вільним самотнім етнічним життям. **Отже, спочатку єдина мета — реальне державне самоствердження українців, а потім українців буде багато, їм буде добре на своїй землі і їх поважатимуть інші нації. Це складно внести до Конституції, краще, щоб ця мета була в головах українців.**

Донедавна у нас була непохитна надія на підтримку світового українства, але з часом ми дедалі більше переконуємось у тому, що ця поміч могла б мати набагато більший, дуже потрібний для українців в Україні наслідок. Причини прості — закордонні українці не знають справжньої інформації про стан української громади або ми не можемо переконливо пояснити, що нам насправді потрібно. Час від часу ми сковуємо увагу закордонного українства новими й новими проектами. Світове українство не має ідеологічного об'єднувачого осердя й породжує хаотичні проекти, які українцям не допоможуть у головному. Для налагодження взаємодії світове українство повинно мати не проекти, а конкретні позитивні результати на шляху до вже відомої реальної мети — створення національної держави. Очевидно, досі українці були не готові, й тільки тепер заходить серйозна мова про мету української громади в Україні. Мета життєво необхідна й стовідсотково реальна, за яку було б зайве агітувати українців усього світу.

Для початку етнічним українцям треба відвоювати собі належне становище автохтонів і встановити домінування в державі й усіх сферах суспільного життя. Самим референдумом проблему раціоналізації держави не розв'язати. Народові потрібен не ідеалізм, а практична технологія гідного життя й перемоги серед всесвітньої пожадливого метушні грядущої глобалізації.

УКРАЇНА У НАС ОДНА

Галина САГАТЮК,
м. Іллічівськ Одеської обл.

Якось по радіо прозвучали слова Ю. Липи: “Каже кров: об'єднаю”. І нагадали вони мені розповідь тітки, коли вона одягає светр, який я сплела їй, теплий, м'який, щоразу плаче: “Що то значить — рідне”. Так само казав Мауглі у хвилини небезпеки: “Ми з тобою однієї крові”.

От і нам, українцям, слід згадати, що ми всі однієї крові — і на півдні, і в Карпатах, і на Донбасі. І в нас одна Україна, яку ми любимо, хоч як нас карали за це.

Дивно, у всіх народів любов до своєї землі є найвищою чеснотою, а в Союзі це було злочинном, який називали націоналізмом. У багатьох наших співвітчизників це слово досі має негативне значення. Як сказав Ю. Ілленко: “Спотворене в катівнях КДБ обличчя націоналізму лякає насмерть самих носіїв цього обличчя”.

Колись у нашому місті влада збирала вчителів-пенсіонерів. Нам зачитали листа, мабуть, колишніх кадебешників, у якому засуджували діяльність УПА. Не всі присутні погодились з такою оцінкою і нагадали, що 1939 р. Західна Україна з квітами та обіймами зустрічала Червону армію, але нова влада почала масові репресії, встановлюючи “новий порядок”. То як можна засуджувати людей, які на своїй землі боронили своє життя, свої родини?

Ось яке визначення поняття “націоналізм” дає “Словник сучасної англійської мови” А. Хорнбі: це велика відданість своїй нації, патріотичні почуття, дії, принципи боротьби за політичну, економічну незалежність (у країні, контрольованій іншою).

Цитати з книжки П. Сенченка “Суспільство нищення” добре ілюструють це визначення: Г. Шредер виграв вибори, “підписавшись під економічним націоналізмом”. “У новому тисячолітті “холодну” війну замінила війна патріотів кожної нації проти світового уряду, який мріє про те, щоб усі нації втратили свій суверенітет і поступово зникли. Це війна націоналізму проти глобалізації”.

А ось слова православного філософа І. Ільїна: “Национализм есть любовь к духу своего народа и притом именно к его духовному своеобразию”.

У своїх “Розмовах про націоналізм” А. Погрібний наводить міркування одного автора про три ідеології, основу яких складає патріотизм, тобто велика любов до свого краю, народу, національних традицій: “Націоналізм — активна позиція патріота відносно становлення, розвитку й оборони своєї держави в межах її кордонів”. Шовінізм — це націоналізм, що виходить за межі своєї держави для підкорення інших народів і захоплення їхніх земель. Пам'ятаєте словосполучення “російський великодержавний шовінізм”. Фашизм — це претензія окремих націй на свою біологічну зверхність над іншими народами, що для досягнення своєї мети передбачає геноцид інших.

Шкода, що дехто через своє невігластво ставить знак рівності між націоналізмом і нацизмом.

УКРАЇНЦЯМ, ЩО ВІДДАЛИ ЖИТТЯ ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ

Юрій Гнаткевич виступає на відкритті пам'ятника

У серпневі дні, коли Україна відзначала 16 річницю своєї Незалежності, у центрі села Добривода Радивилівського р-ну, що на Рівненщині, відбулась знакова як для нинішнього ідеологічного протистояння в Україні подія. За сприяння народного депутата України кількох скликань Юрія Гнаткевича, який народився й виріс в цьому селі, та відомого в Україні політика з Рівненщини Василя Червоня відбулось відкриття пам'ятника односельцям, які в різні роки загинули у боротьбі з московсько-польсько-німецькими окупантами за незалежність Української держави. На монументі викарбувано прізвища 35 героїв Української Повстанської Армії, які віддали найдорожче, що мали — власне життя задля волі й незалежності рідної землі. Серед них і батько Юрія Гнаткевича, якого розстріляли фашисти за спробу встановлення підпільної радіостанції УПА. Монумент героям УПА встановлено поряд з пам'ятни-

ком 34 односельцям, які воювали в радянській армії, та могилою батька Юрія Гнаткевича — Василя Гнаткевича. Таким чином два монументи — героям УПА та воїнам радянської армії, що розташовані поряд, — символізують примирення українців, які в силу різних політичних обставин змушені були воювати у різних військових формуваннях заради однієї мети. Тієї ж, за яку віддавали життя їхні предки — козаки, яким встановлено монумент при в'їзді в село Добривода та в сусідньому селі Берестечку. Цією метою була, є і буде віковична боротьба за визволення від різноманітних окупантів рідної землі, найжорстокішими з яких були московсько-більшовицькі.

В урочистостях з нагоди відкриття монументу взяла участь майже всі односельці, шкільний хор учнів молодших класів, представники місцевої та районної влади, активісти політичних сил — УНП, БЮТ і Української партії, представники засобів масової інформації та священнослужителі різних конфесій, які відслужили панахиду за загиблими героями. Промовці закликали боротися за розбудову справді Української держави і влади, яка буде відстоювати та захищати справжні українські національні інтереси.

Інф. “СП”

В'ячеслав ЯКУТ,
отаман Конотопського крайового козацького товариства

У Конотопському краєзнавчому музеї ім. О. М. Лазаревського з 22 до 26 серпня було розгорнуто виставку історичних друкованих та фотоматеріалів “Українська Повстанська Армія”. Виставка дала можливість ознайомитися з героїчною сторінкою визвольних змагань за волю й відродження України. Ця історична правда про визвольні змагання УПА була потрібна всім, а особливо — для виховання молоді на прикладах жертвної героїчної боротьби проти окупантів за незалежність України. Без розуміння й сприйняття української національної ідеї відродження України неможливе.

БУДЬМО ПИЛЬНИМИ!

Приклад останніх років яскраво свідчить, що національну ідею не сприймають на офіційному рівні, не сприймають її в суспільстві. Інертність, відсутність волі до дії, порядності, любові до Батьківщини, перезавантаженість інформаційного простору “широкопотребом” — усе це свідчить, що національна еліта ще не прийшла до влади в Україні, що вона не дисциплінована, неорганізована та нечисленна. Тому головне наше завдання полягає у вихованні молоді. Боротьба за молодь — це боротьба за майбутнє України.

Історія УПА налічує уже 65 років.

Уже відзначили 100-річчя Головнокомандувача УПА Романа Шухевича, 100-річчя Олени Теліги, 100-річчя Олега Ольжича (Кандиби, нащадка конотопського сотника). Але пасивність у відзначенні цих дат владоможців дає право ще раз переконатися, що влада в нас неукраїнська.

Будьмо пильними патріотами України всюди і завжди. Слава Україні!

Галина ЛЕВИЦЬКА,
м. Київ,
член Національної спілки журналістів України

27 серпня 2007 року в Києві у центрі громадських зв'язків Служби безпеки України відбулася подія, яка ще декілька років тому була неможливою. Того дня презентували книжку “Розсекречена пам'ять”. Голодомор 1932—1933 років в Україні в документах ГПУ—НКВД — спільне видання СБУ та Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000”. Це збірник документів, у яких висвітлено причини й наслідки найбільшої української катастрофи ХХ сторіччя — голодомору-геноциду.

Ці документи лягли у основу виставки “Розсекречена пам'ять”, яку було відкрито в Києві в “Українському домі” 24 листопада 2006 року. На нинішній день цю виставку презентовано в 19 областях України. Водночас готуються її іншомовні варіанти для представлення в українських посольствах у світі та в ООН.

Від часу здобуття незалежності в Україні вийшла низка книжок, присвячених темі голодоморів. Проте в багатьох з них було вміщено світліни з Поволжя 20-х років. Ця обставина давала силам, які заперечують факт голодоморів в Україні, говорити, що ця проблема — ідеологічна вигадка. І на “підтвердження” наводили факти неавтентичних фотографій.

У книжці “Розсекречена пам'ять” фотографії стосуються подій голодомору в Україні. Правда, їх дуже мало. Це пояснюють документи, вміщені в книжці. Голодні села було заблоковано. А на селі в ті часи практично ніхто не мав фотоапаратів. Микола Бокань, який зумів залишити для нащадків світліни про ту трагедію, за цей вчинок згодом “заплатив” найвищу ціну.

СБУ ВИДАЛА КНИЖКОЮ ДОКУМЕНТИ ПРО ГОЛОДОМОР

Книжка “Розсекречена пам'ять” — це перше з п'яти запланованих на 2007—2008 роки спільних видань СБУ та Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000”, присвячених цій трагедії. Також буде перевидано книжку “Жива скорботи”, надруковано праці Джеймса Мейса. Планується, що згодом з'являться україномовні й англійські варіанти книжки на компакт-дисках. А вже “Роз-

секречена пам'ять” — це перше найповніше видання архівних документів ГПУ й НКВС про голодомор, що матиме наукове й практичне значення.

У роботі “круглого столу” взяли участь вчені-історики, правознавці, неурядові організації, представники українських організацій за кордоном — Богдан Футей (США), Стефан Романів (Австралія), Володимир Косик (Франція), Аскольд Лозинський (США), а також представники Українського інституту національної пам'яті, Міжнародного благодійного фонду “Україна-3000”, МЗС, Державного комітету архівів України, Міністерства внутрішніх справ України, Генпрокуратури України.

Відкриваючи зустріч, виконувач обов'язків керівника СБУ Валентин Наливайченко підкреслив, що нині немає жодних таємниць, замовчувань та викривлень у питаннях, які стосуються політичних репресій. “Українська служба безпеки розкриває для української громадськості та світової спільноти усі наявні у неї архівні матеріали з цієї тематики й закликає до співпраці дослідників, істориків, усіх небайдужих громадян”, — зазначив В. Наливайченко.

Правда, в Україні є далеко не всі матеріали, які стосуються цієї теми. Напередодні розпаду СРСР з України було вивезено до Москви велику кількість архівів. Однак це ще не біда. Керівник архіву МВС України наголосила, що з Москви регулярно надходили вимоги нищити архіви. І Київ мусив звітувати про це. Так тривало аж до 1990 року.

«НЕСКОРЕНИХ». МІФІВ

Серед заходів, приурочених до Дня Незалежності, особливе зацікавлення викликала фотовиставка під назвою “Українська Повстанська Армія: історія нескорених”, що відкрилася в рамках проекту “Правда про УПА” в Полтавській Галереї мистецтв. До проведення заходу доклали зусиль Полтавська обласна громадська організація “Українська справа”, управління культури Полтавського міськвиконкому, блок “Наша Україна — Народна Самооборона”, зокрема його складова — Народний Рух України.

Із вітальним словом виступили заступник голови обласної ради Петро Ворона, депутат обласної ради, голова обласної організації Народного Руху України Олег Пустовгар, науковець зі Львова Михайло Романюк та ін. Останній допомагав організовувати аналогічну виставку в Литві і був прикрито вражений різницею у ставленні до учасників руху опору. Присутній на відкритті голова облдержадміністрації Валерій Асадчев висловив сподівання, що ця виставка допоможе відкрити правду про Другу світову війну та зруйнувати насаджувані комуністами стереотипи. “Вони свідомо намагаються приписати УПА власні злочини. Немає відомостей про те, що УПА підписувала договори з гітлерівцями, проводила спільні паради та вишколи, годувала вермахт. Натомість, коли вже бомби сипалися на голови наших співвітчизників, до Німеччини йшли ешелони з добірним зерном”.

Звучали того дня й повстанські пісні, зокрема культова “Лента за лентою”. Їх виконав відомий полтавцям за гуртом “Бавовна” руховець Олексій Логвінов. Згадували й наших земляків, чимало яких перебувало в лавах українського визвольного руху. Наприклад, в Шишаках встановили пам'ятник камінь на місці майбутнього пам'ятника одному з них — уродженцеві цього містечка Кирилові Осьмаку, голові Української Головної Визвольної Ради.

Звісно, 22 стени не в змозі охопити всю історію повстанського руху. Організатори сподіваються, що це дасть поштовх для старту інших споріднених проєктів. Наприклад, є наміри влаштувати виїзні виставки в усіх районах області. А ще вийде друком “Популярна історія УПА”, яку планують розповсюджувати вже у вересні. А вже і на 16-му році незалежності хтось відкриває для себе невідому правду.

СОЛОВЕЦЬКА УКРАЇНА

Закінчення. Поч. у чч. 33, 35

Юрій ШАПОВАЛ,
доктор історичних наук, професор

Такою була “ротація” кадрів: найбільш ревних адептів режиму знищували насамперед. Звичайно, знищували з різних причин, але значною мірою через те, що ці діячі виконали, вичерпали ту роль, яку їм відводили. І це стосується не тільки чекістів. Чимало соловецьких в’язнів — учорашніх комуністичних керівників-номенклатурників не могли повернути у закономірність їхнього шляху на Соловки. Ось як, наприклад, один в’язень — відомий діяч Компартії Західної України у квітні 1937 року оцінював ситуацію, в якій опинився: “Це не лінія партії, партії це не потрібно, а слід посадити тих, хто нас посадив, бо вони скоїли злочин, і тяжкий злочин, оскільки тримати чесного комуніста у в’язниці можуть тільки злочинці, пілсудчики... Ось хто мене посадив, а не партія”.

З іншого боку, документи засвідчують, що й у представників цієї категорії в’язнів прозоріння все-таки наставало. Один з одіозних прикладів — колишній ортодоксальний історик-марксист Матвій Яворський, на якого свого часу режим розраховував як на наукового антипода Михайла Грушевського.

Потрапивши на Соловки за брехливим обвинуваченням в участі в “Українському національному центрі”, Яворський зайняв відверто агресивну позицію щодо режиму, з рук якого ще не так давно одержав звання академіка та високі посади. Збереглося багато повідомлень таємних інформаторів про його поведінку і розмови на Соловках. Він давав безжально влучні характеристики й оцінки тодішньої політичної системи. Яворський кинув відвертий виклик цій системі, написавши 30 червня 1936 року заяву до Центральної атестаційної комісії ГУЛАГу, в якій декларував, що відмовляється від заліків робочих днів, а також те, що думав про сталінську політику та її антиукраїнський курс.

За словами табірному сексота, 26 грудня 1936 року на прохання одного не дуже освіченого в’язня допомогти написати заяву про помилування він відповів: “Щиро вам раджу не припинюватися перед червоними варварами. Вас все одно не помилують, а якщо і помилували б, то коли б я був на вашому місці, відмовився б від цієї пільги. Особисто я написав заяву-лист, у якій заявив, що сам з табору не вийду. Не хочу перебувати на волі, знаючи, що кращі сини України знемагають у соловецькому мішку. Я розділю з ними чашу горя до кінця...”

До кінця залишилось небагато часу.

Як відбулася ліквідація?

Довгий час на це запитання не було точної відповіді. Побутувала легенда про те, що в’язнів-українців потопили на баржі.

Згадуючи про Миколу Зерова, Семен Підгайний (колишній соловецький в’язень, якому пощастило вижити), у книзі спогадів “Українська інтелігенція на Соловках” (вида-на 1947 року) писав: “1937 року, глухого соловецького вечора по всіх камерах бігали конвоїри й кричали: “Такой то! С вещами!” Похапцем хапав кожен свій “одр” і, поцілувавшись з приятелем, простував за конвоїром. Збирали всіх коло північної брами соловецького Кремля. Далі вели до порожніх ба-

раків сільгоспу, де провадився попередній трус в’язнів (у порту був ще передостанній обшук, а останній аж на материк “Морсплаві”)...

На “Морсплаві” групу, що з нею відплив Зеров, ще раз обшукали, відібрали власні, нетаборові речі, одягли всіх лише в таборовий одяг, пообрізали гудзики та позабирали пояси. З посиленням конвоем кудись повезли. Уже в січні 1938 року, коли я був на тому самому “Морсплаві”, відібрані у в’язнів цього етапу речі розкрадали “урки” та вільнонаймані енкаведисти”.

Завдяки віднайденим кілька років тому документам тепер відомо, к у д и повезли згадану групу в’язнів, де вони були знищені і х т о саме це зробив. Їх не потопили.

16 жовтня 1937 року Л. Заковський надіслав заступникові начальника Адміністративно-господарського управління УНКВС Ленінградської області капітанові держбезпеки Михайлу Матвееву предписання: “Предлагается осужденных Особой Тройкой УНКВД ЛО согласно прилагаемых к сему копий протоколов Тройки за №№: 81, 82, 83, 84 и 85 от 9, 10 и 14 октября с/г — ВСЕГО в количестве 1116 человек РАССТРЕЛЯТЬ. Для этой цели Вам надлежит немедленно выехать в г. Кемь и связавшись с Начальником Соловецкой тюрьмы ГУГБ ст. Майором Госбезопасности т. Апетер, которому одновременно с этим даются указания о выдаче осужденных, — привести приговора в исполнение согласно данных Вам лично указаний”.

Исполнение донесите, представив по возвращении акты”.

Кому ж доручили виконання розстрільної місії? Хто такий М. Матвеев? Він народився 1892 року, а з лютого 1917-го вже був активним червоногвардійцем у Петрограді. Тоді ж, 1917-го, його жорстоко побили. Як він сам пізніше згадував, “нанесено было до 20 ударов тупым оружием. Перевязку мне сделали в Преображенском полку по распоряжению т. Антонова-Овсеенко”. Можливо, цей епізод вплинув на його психіку, оскільки чекістські органи, до яких він вступив, почали використовувати його як надійного ката, для, як це називали, операцій “виконання вироків засудженим”, тобто для розстрілів. М. Матвеев брав участь у такого роду операціях, починаючи з 1919 року (з перервою в 1923—1927 роках). Дослужився до коменданта Ленінградського ГПУ, а 1933 року передав розстрільні папери своєму приятелю Олександрові Полікарпову, а сам став заступником начальника Ленінградського ГПУ з адміністративно-господарської частини. І ось Л. Заковський своїм приписом ніби повертав його у чекістську молодість — знов належало особисто виконувати вироки.

Соловецьких в’язнів етапували морем до Кемі, звідти залізницею перевезли до Медвеж’єгорська в Карелії, де розмістили у слідчому ізоляторі ББК НКВС. Місця тут було замало, а тому вивезення здійснювали поетапно. Звідси в’язнів вивозили в урочище Сандармох, де М. Матвеев особисто (іноді за допомогою помічника коменданта УНКВС Ленінградської області Алафера) в урочищі Сандармох (за протоколами № 81—85) щодня розстрілював від 180 до 265 в’язнів. Розстрілював, як сказано в одному з документів, “быстро, точно и толково”.

10 листопада 1937 року

М. Матвеев підготував рапорт на ім’я заступника начальника УНКВС Ленінградської області В. Гаріна. Він доповів, що з 1116 засуджених на смерть фактично було знищено 1111 осіб. З решти 5 в’язнів один помер ще на Соловках, а чотирьох направили в Ленінград (С. Вишняк), в Одесу (Є. Ликворник), а двох до Києва (І. Зозуляк, Б. Пероцький).

У кожній тюремній справі є акти про виконання вироків в’язням за підписом М. Матвеева. Ці акти являють собою надруковане на машинці кліше з пропусками у певних рядках, куди додруковували прізвище конкретного в’язня, номер відповідного протокола і дату розстрілу. Ось як виглядав акт на згаданого Л. Курбаса: “АКТ. Приговор Тройки УНКВД ЛО по протоколу № 83 9 октября 1937 года в отношении осужденного КУРБАС, Александра Степановича, приведен в исполнение 3 ноября 1937 года, в чем и составлен настоящий акт”.

Після проведених екекуцій М. Матвеева було нагороджено (“за успешную борьбу с контрреволюцией”) цінним подарунком і орденом Червоної Зірки. А невдовзі його заарештували за те, що він виконав незаконний, як з’ясувалось, наказ Л. Заковського і знищив групу соловецьких в’язнів. Матвеев одержав “червонець” — 10 років позбавлення волі. По етапу він прибув у Волзький концтабір неподалік від Рибінська. Однак сидіти йому довелося недовго: почалась війна, і його звільнили. Він перерив війну і помер аж 1971-го.

Та повернімося до подій 30-х років. Ще 509 соловецьких в’язнів, засуджених за протоколами № 134, 198, 199 засідання особливої трійки Управління НКВС у Ленінградській області, знищено у грудні 1937-го і в січні 1938 року. За наявною версією, цих в’язнів, серед яких також було чимало відомих українців, розстріляли у пустоті Койранкангас під Токсово.

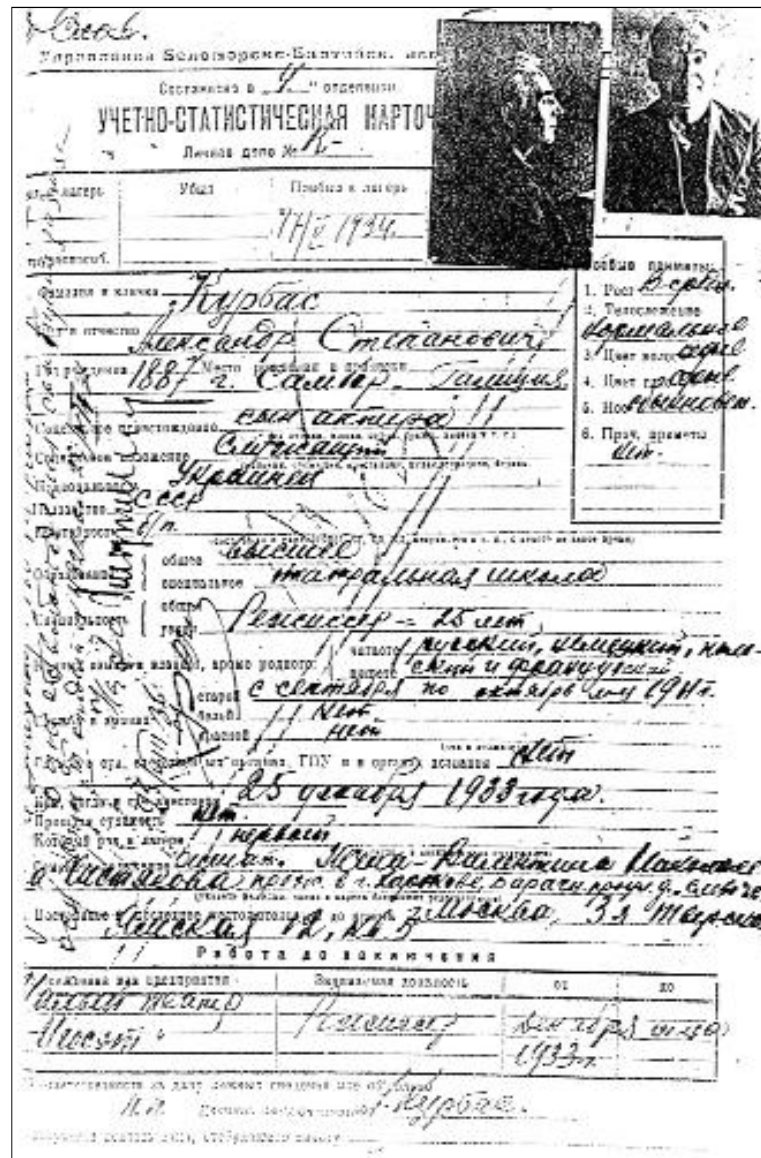
Акти про виконання вироків цього разу підписав приятель М. Матвеева комендант УНКВС Ленінградської області О. Полікарпов. Його доля склалася інакше: після арешту Матвеева він зрозумів, що на нього чекає така сама доля, написав передсмертного листа і застрелився.

І нарешті останню групу соловчан-в’язнів за протоколом № 303 від 14 лютого 1938 року засідання особливої трійки Управління НКВС в Ленінградській області розстріляли прямо на Соловках в районі “командировки” Ісаково. Підписав документи про розстріл заступник начальника 10-го відділу Головного управління держбезпеки майор держбезпеки Микола (Лука) Антонов (Грицюк). 23 жовтня 1938 року його заарештовано і 22 лютого 1939 року розстріляно.

НЕ ЗАБУВАТИ!

Коментуючи щойно відкриті факти про соловецькі розстріли, Іван Драч 1997 року писав: “Жоден Шекспір чи Брехт не має уяви і снаги вигадати такого собі капітана Матвеева. Його створило Життя — логіка віри в людину опирається щосили і щодуху: такого бути не може. Це надто неймовірно! Але було саме так... Саме політика розвертає усіх нас таким чином, що ми мусимо пам’ятати Розстріляне Відродження, щоб зберегти наше Майбутнє. Документи мають вбивчу силу. За ними полюють. Їх знищують. Але їх і оприлюднюють,

“Рано чи пізно істина пробивається крізь морок мовчання й свідомої фальсифікації”.

Обліково-статистична картка Леся Курбаса

щоб люди читали і думали. Робили висновки”.

І справді, дослідження подій, пов’язаних із соловецькими розстрілами, змушують ставити і ширші питання, які ще потребують неквапливих, обґрунтованих документами і фактами досліджень відповідей. У чому саме полягав глобальний сенс “великого терору”? Що саме режим прагнув за його допомогою здійснити? Знищити потенційну “п’яту колону”? Зміцнити партійно-державну “вертикаль”? Остаточно залякати і нівелювати населення? Чому терор був секретним? Чому він припинився і не повторювався пізніше у таких масштабах, як у добу “ежовщини”?

Нарешті, проблема відповідальності. Загинула безневинно така кількість людей, що хтось неодмінно мусить за це відповісти у правовій державі. Хто і в який спосіб? І тут маловітшною є та обставина, що фактично всі, чікими руками терор здійснювався, з катів перетворилися на жертв, винищувалися.

До речі, знищено не всіх. Декого з живих допитали в період хрущовської “відлиги” 50—60-х років. Ці свідчення також містять чимало важливих речей для розуміння механізму беззаконь, умов, за яких вони були скоєні. Щоправда, дехто із допитаних багато чого “забув” або прагнув виправдати свою поведінку у 30-ті роки.

Ось, наприклад, уривок із протоколу допиту (23 лютого 1956 року) І. Соколова-Шейніса, який як оперуповноважений Секретно-політичного відділу ГПУ УСРР вів справу Мирослава Ірчана. Не відразу, але він пригадав Ірчана і його справу:

“Запитання: Що Ви можете сказати про слідство у справі Ірчана-Баб’юка?

Відповідь: За давниною часу, щось конкретне у справі Ірчана-Баб’юка я сказати не можу, оскільки не пам’ятаю. Однак можу сказати, що не тільки стосовно справи

Ірчана, а й стосовно інших справ, які я вів, до підслідних жодних засобів примусу я не застосовував. Свідчення заарештовані у справах, що я їх провадив, надавали без всякого примусу.

Запитання: А чим пояснити той факт, що додані до справи Ірчана-Баб’юка як докази витяги з протоколів допитів інших заарештованих не підписані?

Відповідь: По двадцяти з лишком роках з часу слідства у справі Ірчана мені важко це пояснити, але якщо у справі є не завірені витяги, то це було системою, а не винятком. Причому витяги з інших справ повинен був завірити той, хто вів слідство у тій справі, а не я”.

Цей приклад, як багато-багато інших, підтверджує, що ті, хто планував і здійснював терор, розраховували на те, що ніколи й нікому не вдасться дізнатися правду, реконструювати трагічні події. Недавнім тоталітарна система та її адепти забороняли, пильно контролювали або дозували інформацію про репресії чи, як заведено було говорити, “порушення соцзаконості”. Та, як це часто трапляється в історії, рано чи пізно істина пробивається крізь морок мовчання і свідомої фальсифікації.

Навесні 1937 року один з ув’язнених, Юрій Машкевич, колишній бухгалтер з Вінниці, обговорював з кількома в’язнями питання про загублений у таборі одяг зеків. Саме тоді він сказав: “Все це... — ніщо порівняно з тим, скільки людей було загублено табором, але ніхто про це не хоче чути. З часом на Соловки будуть значно більше приїздити, ніж навіть до Італії. Приїздитимуть, щоб подивитись на ті місця, де голі люди замерзали, а голі люди вмирили”.

І справді, найголовніше — зберегти пам’ять про те, що сталося на Соловках, що означало поняття “Соловки” в історії України ХХ століття.

● З РОСИ Й ВОДИ!

2 вересня 2007 року виповнилося 70 років академіку Міжнародної академії наук екології та безпеки життєдіяльності, Почесному членові Українського ботанічного товариства, доктору філософії, доценту, завідувачу кафедри ботаніки та фізіології рослин Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва Володимирові Пилиповичу Лисенку.

Народився й ріс у селянській родині на Полтавщині. Ще школярем захопився науками про природу, збирав цікаві рослини, визначав їх. У школі, технікумі був найобдарованішим, вчився найуспішніше. Семирічку закінчив з похвальною грамотою, Лубенський лісовий технікум — з відзнакою. 1956 року вступив на факультет лісового господарства Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва, який закінчив 1961-го, отримавши диплом інженера лісового господарства з відзнакою. Відтоді незмінно віддає свій талант розвиткові університету. З 1961 до 1963 року працював старшим інженером в лісотипологічній експедиції з вивчення лісів Північного Кавказу при кафедрі лісівництва і агролісомеліорації Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва. Підсумком праці стали блискуча дисертаційна робота “Типи лісів Кабардино-Балкарської АРСР та закономірності їх формування” і вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

З 1963 року й досі працює на кафедрі ботаніки і фізіології рослин, спочатку асистентом, потім доцентом, а з 2005-го — завідувачем кафедри.

За цей час учений опублікував 300 статей, видав 20 буклетів рідкісних та зникаючих видів рослин, впровадив 18 раціоналізаторських пропозицій з вивчення ботаніки. Автор трьох довідників.

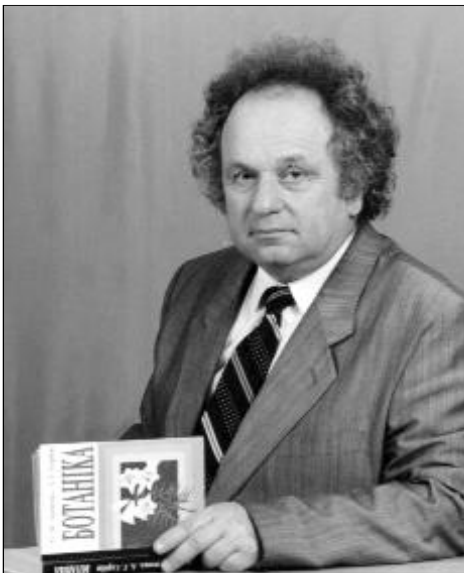
Після прийняття в Україні Закону про мови він першим в університеті почав викладати ботаніку українською.

МИ ПИШАЄМОСЯ ВАМИ, ДРУЖЕ!

Уперше в практиці педагогічної науки В. П. Лисенко створив оригінальний підручник, до якого можна “увійти”. Розмістився диво-підручник у сімдесятиметровому коридорі кафедри ботаніки та фізіології рослин. Його сторінки розгорнуті у вигляді об’ємних навчально-ілюстраційних стендів (їх 45) та електрифікованих контрольно-навчальних пристроїв (їх 6). Замість звичних у підручниках з ботаніки світлин і рисунків рослин у коридорі милують око, викликають захоплення понад 50 видів вічнозелених екзотичних рослин, що ростуть у дерев’яних посудинах зі спеціально підібраною для кожного виду ґрунтовою сумішшю. Стіни коридора — це наче сторінки підручника. Тут розміщено надзвичайно багату навчальну інформацію, ілюстровану кольоровими картинками української природи, а також природних комплексів з різних куточків планети.

Ювіляр протягом багатьох років залюбки поширює ботанічні знання серед учених-ботаніків та широких верств населення, безплатно надає методичну допомогу школам, музеям, працівникам озеленення.

На стінках робочого кабінету вченого немає вільного місця: все завішане картинами природи, вишитими рушниками. “Я з дитинства не люблю голих стін, — каже Володимир Пилипович. — Треба, щоб у вузі все, навіть стіни, виховувало”. Тризуб прикрашено рушником з Новограда-Волинського, де народилася Леся Українка. Аж два

рушники з полтавських Круподеринців — батьківщини Володимира Лисенка. Є й харківський рушник, якому 140 років. Прибиральниця Оля принесла рушник зі словами Шевченкового заповіту, що спеціально для ботаніки вишила її мама. Тут кожен студент може побачити рушник свого краю, бо є вони з усіх областей України. У перший день занять зі слобожанським рушником посвячує кожного абітурієнта в студенти-українці: у руки дає булаву під козацький марш.

Академік торкається рукою рідного полтавського рушника, на якому червоно горять маки — квіти наших полів, улюблена рослина ботаніка. Цим рушником благословила його у життя матуся. І символічно, що у житті його щільно, як візерунки на рушнику, переплелася любов до природи, України, до людей. Володимира Пилиповича нагороджено Почесною Грамотою міністерства аграрної політики України, званням “Відмінник аграрної освіти та науки”, медаллю “Будівничий України”, грамотами за природоохорону, громадську роботу, за відродження української мови.

Нам залишається від душі і серця вішувати: “Дорогий Володимире Пилиповичу! Ваш приклад відданості рідній Україні, служіння улюбленій ботаніці надихає та надихатиме нові покоління фітобіологів на нескінченний науковий пошук і наближення до розкриття таємниць великого і неосяжного рослинного світу”.

Колектив кафедри ботаніки та фізіології рослин Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва

● МОЛОДА ПРОСВІТА

Євген БУКЕТ

Правління затвердило новий єдиний зразок членського квитка, який водночас є міжнародною студентською карткою “Євро 26”. Його вартість для індивідуального члена “Молодої Просвіти”, до речі, як і для будь-якого українського студента, який купує картку “Євро 26” через органи вузівського самоврядування, становить 27 гривень, термін дії — один рік. Таким чином, 27 гривень, внесені молодим просвітянином, є автоматично його річним членським внеском, який використовується на погашення собівартості картки і виконання статутних завдань організації.

Згідно з рішенням Правління, керівники зареєстрованих осередків “Молодої Просвіти” вже сьогодні

ПРАВЛІННЯ ВИРІШИЛО: ЧАС ДІЯТИ

ні отримують членський квиток безкоштовно. У майбутньому, за поданням голів обласних осередків і окремим рішенням вищого керівного органу, активісти організації теж безкоштовно отримуватимуть поновлені картки. Передбачено й інші заохочення.

Правління вирішило вже цього року провести чергові загальні збори “Молодої Просвіти”, на яких прийняти остаточне рішення про терміни переходу на новий облік членства і розподіл між осередками обігових коштів організації. До загальних зборів керівництву доручено підготувати назрілі за останні п’ять років зміни до Статуту і розробити типовий річний план роботи організації. Окремо було ухвалено рішення про збір матеріалів і ви-

дання наступного року збірника про історію й особливості сучасного розвитку “Молодої Просвіти”.

Кредо діяльності Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Молода Просвіта” — формування національної свідомості, патріотичне та ідейне виховання молоді, широка культурно-освітня робота, відтворення історичного минулого. Організація ставить собі за мету популяризацію серед широких верств молоді української мови, культури, історії, народних звичаїв і традицій, інтегрування кращих надбань української нації в сучасний інформаційний простір. Кількість прихильників “Молодої Просвіти” в усіх областях України і за кордоном сягає кількох тисяч осіб.

“Національна гідність зароджується з особистих чеснот”.

ОБКРАДЕНА СПАДЩИНА

● ПРО НАБОЛІЛЕ

Ірина МОСКАЛЮК, скарбник Кутського відділення “Союзу українців”, с. Кути Косівського р-ну Івано-Франківської обл.

У 30-х роках ХХ століття місцева влада дала згоду на громадських засадах спорудити в селищі Кути Косівського повіту Станіславщини (зараз Івано-Франківщина) Народний Дім, де мали розміститися українська “Просвіта”, Союз українців та спортивне товариство “Соколи”. На зведенні об’єкту працювало чимало селищан, в тім числі і нині живі: Іван та Богдана Баб’юки, Ольга Старожитник, Оріся Віктюк, Ганна Тарасенко.

Народний Дім став осередком національного духу аж до окупації нашого краю совітами, які розігнали товариства. У просторому будинку відкрили кінотеатр.

За ініціативою Ольги Старожитник 1989 року було відновлено місцевий Союз українців, який очолила Богдана Баб’юк. Тоді ж сесія Кутської селищної ради прийняла рішення про виділення союзникам приміщення в кінотеатрі без права продажу будівлі фізичним особам. Гарантували, що ми користуватимемося “Світлицею” довічно.

До нашого Союзу належать 30 жінок, справжніх українських патріоток. Ми активно впроваджуємо українську національну ідею, відроджуємо національні обряди і звичаї, сприяємо розвитку самодіяльності та народного мистецтва. “Світлиця” стала центром просвітництва. Союзники працюють спільно з місцевою “Просвітою”, якій виділили офіс при селищному будинку культури.

Колишній голова Кутської селищної ради Наталія Кравчук провела рішення про здачу в оренду терміном на 8 років колишнього кінотеатру за умови, що підприємець Леся Клим’юк зробить ремонт, а відтак зможе викупити будинок.

Леся Клим’юк обіцяла відкрити

тут кінотеатр, але Кутами ходять чутки, що кмітлива пані хоче відкрити розважальний комплекс із гральними автоматами.

Союзники залишилися без даху над головою і підлягають виселенню. Клим’юк провела ремонт будівлі, встановила в “Світлиці” двері й поставила новий замок. Відмовляється дати нам ключі і наказує забрати звідти наші “шмотки” та йти геть. Мовляв, двох хазяїв не може бути.

Ми не маємо наміру відмовлятися від свого спадку, і всі речі (килими, вишиванки, картини, старожитності тощо) не збираємося виносити.

Орендаторка подала позов до суду на голову Союзу українців Богдану Плав’юк. Вже відбулися засідання Косівського районного та обласного судів, які вирішили справу на користь п. Клим’юк. Мабуть, судді були в чомусь зацікавлені.

Районна прокуратура, місцева та обласна влада, куди ми зверталися, не забажали нам допомогти.

А останній суд ухвалив рішення звільнити приміщення до 24 липня ц. р. Але ми боронитимемо свої права до кінця.

З преси знаю, що подібна ситуація була в Ужгороді. Але там керівники виявилися більш національно свідомими і пішли назустріч просвітянам.

Ще до війни в Ужгороді було споруджено Народний Дім “Просвіти”. Прибулі радянські “визволителі” розігнали і заборонили “Просвіту” а її будинок віддали під Будинком офіцерів.

У перші роки незалежності України ужгородські просвітяни звернулися з проханням до обласної влади повернути спадщину. Влада пішла назустріч, і Народний Дім повернули законним власникам. Зараз там господарює крайова “Просвіта”.

Просимо допомогти нам розв’язати цю делікатну справу.

МОЛОДЬ ВЧИТЬСЯ ПЕРЕВЕРШУВАТИ САМУ СЕБЕ

Нещодавно добіг свого кінця унікальний для центральних областей України молодіжний захід — пластовий табір “Мамай — 2007”. Цього року табір мав назву “На межі” і відбувся справді на межі Полтавської та Черкаської областей, в Оржицькому районі. Полтавські пластуни та їхні побратими із семи областей (Харківської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Херсонської, Київської та Черкаської) гартували свій дух та тіло за пластовими та давніми козацькими методиками, а також пізнавали, що лише на межі фізичних сил, волі та розуму людина перевершує саму себе.

● ПЛАСТУНИ

Галина ДОРОГАНЬ

До організації та проведення табору долучилися Управління сім’ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Полтавська обласна організація Народного Руху України та Оржицька райдержадміністрація. За різнобічну підтримку пластуни також дякують заступникові голови обласної ради П. Вороні і голові Оржицької районної організації Народного Руху України Ю. Колеснику.

Оскільки табір був козацьким, то молодь вправлялася у фехтуванні на шаблях, стрільбі з рушниць і пістоля та у верховій їзді. Важливими елементами таборування були лекції з історії Оржищини, практичні заняття зі спортивного туризму, картографії та спортивного орієнтування. Наслідуючи давніх воїнів, учасники табору щоранку виходили на марш-кидок і зарядку, із задоволенням відпрацьовували прийоми рукопашного бою. А два з чотирьох підтаборів були мандрівними, і подолали шлях з Черкащини

на Полтавщину, приєднавшись до загалу наприкінці табору.

Придїляли увагу й духовному вихованню молоді. Отець Віктор з Оржиці (УПЦ КП) проводив з вихованнями духовні бесіди, вчив християнських чеснот у повсякденному житті. Регулярно відбувалися лекції й диспути на філософсько-світотоглядну тематику та бесіди з історії України. Запрошені спеціалісти з Харківщини проводили заняття у школі лідера. В рамках табору відбувся семінар-тренінг з підготовки волонтерів для роботи за пластовими методиками серед молоді 12—18 років. І звісно ж, були ще й заняття зі співу та вечірні ватри.

“Пластова методика, якій виповнюється майже сторіччя, не втратила своєї актуальності й зараз, її визнано найкращою виховною методикою для сучасної української молоді, — зазначив регіональний представник НСОУ “Пласт” у Полтавській області, комендант табору “Мамай — 2007” Євген ЯНКЕВИЧ. — Цього року в таборі працювали і відпочивали близько 80 юнаків і дівчат, які понесуть у світ пластові цінності, любов до України”.

“Звуження сфери вжитку мови — це звуження зони духовності, це деградація, це, зрештою, зубожіння Всесвіту”.

МОВА ЄДИНА

ВІДРОДЖУЙМОСЬ — НЕ ПЕРЕРОДЖУЙМОСЬ

Василь ВАСИЛАШКО

ПАН КОЦЬКИЙ, ПАН КІТ І ПАН ЗБІГНЕВ БЖЕЗІНСЬКИЙ

Якось по обіді в четвер (15.04.1993) мені, головному редакторові “Веселки”, телефонує Микола Ковбасюк, помічник віцепрем’єр-міністра України Миколи Жулинського:

— Чому ви з Яремою Гояном не їдете в Чикаго, на Міжнародну виставку дитячої книжки?

Телефоную у Львів:

— Яремо, кажуть їхати у США...

— Хіба це серйозно? — сумнів у Яреми. — У вівторок бути у США? А де іменні запрошення, квитки, закордонні паспорти, візи, гроші? Як у тій байці: беруть дядька за плечі і кажуть: їдь, дядьку, за море... Хочеш — спробуй...

Події варті детективу. В Чикаго дивом дивувалися, як я приїхав. Скажу лише про візу. Посольство США. Вечір. Вартовий з автоматом і слухати не хоче. На щастя, йде жінка, яка розуміє нас. Питає. Співчуває. Запрошує дипломатів. З дому. І ті приїжджають! Докладна розмова, перегляд документів. І є срібний штамп у паспорті! Я в захваті: “Допомогло чуже посольство!” Можливо, тому, що Посол — етнічний українець Роман Попадюк, якого ми з його дружиною і дітьми приймали у “Веселці”. Діти тоді смакували вареники, потім малювали. Тризуб. Жовто-синій прапор “встановили” на полюсі Землі. А пан Попадюк з нами співав “Ще не вмерла України”. Пісню, яка, як згадує Гоян, була ще національним, а не Державним гімном України.

Чикаго. Аеропорт. Стрів мене Генеральний консул України Анатолій Олійник. У вестибюлі мерії, де до стелі, як до неба, — експозиції дитячих видавництва. Із 40 країн. Розміщені незамкненим колом. За порадою А. Олійника я дістав і привіз телефільми про Україну, про Чорнобиль. І ми їх демонстрували. По телевізору. Англійською. Тут же збірки віршів ураженої Чорнобилем Віки Івченко, в якій відродила україночка. Її, книжки “Веселки” хвалив держсекретар штату Іллінойс Дж.Раєн. Дивиться рекламу про “Веселку”. Розглядає карту України. Підходять з діаспори. Потік за потоком — діти зі шкіл. І з українських. Ліворуч — виставка книжок з Польщі. З СНД лиш одне видавництво — “Веселка”!

Генконсул помітив, що я не можу відлучатися від виставки, бо сам. І мені на поміч представили видавця зі США. Років 70. Я дарую гостеві гарну книжку:

— “Пан Коцький” Ігоря Качуровського з Мюнхена...

Він бере її каже:

— Будьмо знайомі, я — пан Кіт.

— А як вас величати на ім’я й по батькові?..

— По-вашому Антон Антонович. Та кажіть просто: пан Кіт. — Усі розсміялися.

По обіді пан Кіт питає:

— А ви бачили місто?

— З неба? Гарне. Та у вас, — жартую, — певне, страйк — не димлять труби? Чи в “місті вітрів” їх вітри розвіяли?

— Ні, то в трубах ковтають дим фільтри. Щоб люди не ковтали. Місто вже чисте. Еко-ло-гія. Ще поїмо риби з озера Мічиган. Вже не отруєне — чисте...

Зблисла думка: замовити книжку про цю екологію. Та не встиг. Пан Кіт зманив у суперкнигарню. Живе диво!

— А книги — без нагляду? Десь пані Трухла відійшла.

Пан Кіт зупинив погляд на збірниках “Зарубіжні казки”, “Бібліотека учня”, “Гетьмани України”, “Два-надесять місяців”, “Букварик-дошколарик”, на книжках Андріана Каченка, Василя Стуса: “Усе це в пана Кукурудзи, який тут реалізує книжки з України, наче є...”

Признатися, я ніяковів, що, проходячи незліченними залами кни-

Василь ВАСИЛАШКО — автор книжок “Чи Україні ти син?”, “Усміхнись веселкою з грози”, “Україні — українську!”; співавтор — “Через терни — до України” та інших. Пропонуємо уривки з його нової, зданої до друку книжки “Відроджуймося — не перероджуймося” — про проблеми рідної мови, духовного відродження нації. У передмові академік НАНУ Микола ЖУЛИНСЬКИЙ належно оцінив цю працю. Високу ноту розмови з читачем задає книжці епіграф відомого громадського діяча, голови “Просвіти” Павла МОВЧАНА, де є такі слова: “Так, мова — всього основа. І пониження мовного рівня призводить автоматично і до пониження рівня духовного... Звуження сфери вжитку мови — це звуження зони духовності, це деградація, це, зрештою, зубожіння Всесвіту”.

Дні української преси і книги в Харківській області. 1999 р. Виступає голова ВУТ “Просвіта” П. Мовчан

гарні, де за тематикою з правових, історичних, природничих наук, з художньої літератури, з мистецтва стрункими рядами стояли книжки, до того ж, з рекламою на моніторах, з електронними каталогами, не міг відігнати від себе грішної думки: чи не зникло щось з експозиції?

Пан Кіт всіляко стримував мене. Виявляється, готував мені сюрприз — мав знайомити зі всесвітньо відомим діячем США Збігневом Бжезінським. Той презентував свою книгу. Поляки стояли спіралями черг за автографами до автора теорії “наведення мостів зі Сходом”, теорії, що лякала Кремль, який боявся, щоб ми не знали про вищий рівень життя, досягнутий без репресій — голодоморів.

Врешті, ми рушили до виходу і тут — очі в очі — стрілися з Бжезінським. У блиску променів від телекамер.

— Не боїтеся говорити з “ворогом №1” СРСР? — зразу ж спитав Збігнев Бжезінський.

— Ні. Союзу ж нема. І ви ж — наш прихильник?

— Це не зовсім точно: я єستم патріот Польщі, та я знаю: незалежна Польща може існувати лише за умови незалежної України...

Я розповів Бжезінському про “Веселку”, подарував йому “Українські народні казки” і запросив у гості.

— Я це запам’ятаю, — запевнив пан Бжезінський.

До 25.04.93 стрічалися з видавцями із 40 країн, обмінювалися книжками. Які відгуки! Японці уподобали малюнки Миколи Пішкі. Здається, півників. “Свобода” згодом опублікує велику статтю “Веселка дарує дітям радість” (25.05.93).

Виставка мала успіх. Її відвідало 30 тисяч людей. “Держсекретар штату Іллінойс Дж. Райс високо оцінив українську експозицію, — писав Я.Гояну А.Олійник. — Створені після закінчення три виставки дитячих книжок “подорожують” по 250 бібліотеках США...”

Ярема Гоян проводить нараду. Ураз до його кабінету заходить секретар приймальні Ольга Миколаївна і питає:

— Василю Федоровичу, чи можете вийти? До вас прийшов якийсь пан з Америки, каже: Бжезінський.

Ми з Яремою Петровичем були вражені. Зустріли гостей. Бачу,

якісь незнайомі молодики, один, схожий на пана Збігнева Бжезінського, каже:

— Бжезінський-син. На прохання батька я привіз із Росії 30 журналістів, акредитованих у Москві. Щоб вони правду про Україну розповіли. Бо такої преси у Києві, знаємо, ще обмаль, і світ бачить Київ через вікно Москви, яке подає образ України децю викривленим. З нами пан з “Нью-Йорк таймс”, ось він... У вас дуже гарні книжки. О, і майже всі — українською мовою! Немає вже русифікації?

— У “Веселці” вже немає, — кажу.

Я. Гоян розповів про книги, їх реалізацію, згадав спонсорів з США випуску збірника “Ластовенятко” з творами 70 українських дітей і з малюнками доньки пана Посла Катрусі та сина Грегорі...

ДІАСПОРА — СОСНА АЛЕПСПЬКА

Закривають виставку. Пан Коверко каже: “Завтра запрошую вас на зустріч в Український інститут модерних мистецтв. Розповісте про книжки, що є, і про майбутнє. Хвилин на 20. Проект угод на їх спонсорів вже роздали”.

У залі — 50 осіб. Генконсул України з дружиною пані Зоєю. Віра Боднарук з Товариства української мови, керівники Руху, хору “Сурма”, пани Литвинишини, Личики. Святослав Личик, згадує, випив пригорщу води, щоб я повірив: вода в озері не отруєна. Вразило, що його татові аж 103 роки. А вік його мами я не вгадав, бо припустив, що їй 65, що викликало в сина сміх: “То що — вона мене в 5 літ народила?!”

Кажу: відкриваємо цілий материк “невідомої” культури й історії України. Це твори М. Грушевського, П. Куліша, В. Винниченка, О.Олеса, В. Підмогильного, Б.Лепкого, С.Черкасенка, О. Ольжича... Називаю любі дітям твори: “Мені тринадцятий минуло” Т. Шевченка, “Ліс Микита” І. Франка, “Лілея” Лесі Українки, “Народ мій завжди буде” В. Симоненка, “Таємниця Лесикової скрипки” Я. Гояна, “Диво калінове” Д. Білоуса, серія “Скарбниці світової казки”, “Атом серця” і “Двері в день” — твори з “розстріляного відродження”. Заснували премію імені Олени Пчілки.

Щоб утвердити нашу мову і як міжнародну для нацменшин, створили серію масових книг “Ро-

В. Василяшко разом з Генконсулом України в Чикаго А. Олійником презентує українські книжки на Міжнародній виставці дитячої книги в Чикаго. 1993 р.

динне коло” — мовою меншин і українською. Приклад масової книги — ілюстроване видання Є. Гуцала “Без дороги ходить дощ” тиражем 1 мільйон примірників! Не питає до-ріг! І читаю вірш “Сосна алеппська”: Рoste рівенько пагін, але згодом Схиляється до півдня, звідки родом, Рoste в бік Сирії, стримить навскіс. Мов руки, віти розгортають ліс, Над морем простягаються, мов крила...

Сосна вітчизну другу звеселила, Та й першу любить, прагне у політ, А корінь не пускає. Скільки літ Душею звідси до Алеппо лине... За вдачею сосна алеппська, сину, Нагадає мені чомусь людину, Яку жбурляла доля, як билину, Саменьку часом, кволу, на чужину. Та навіть через неможливе, сину, Звелася кроною життя людина, Укорінила в світ новий родину, Гордиться нею й друга батьківщина, Та дух козацький не зламали зміни: Людина і за морем — українець, Живе для блага іншої країни, А як стримить, росте в бік України!

Оплески. Є меценати, угоди! А О.Литвинишин каже: “Ця сосна — це ж ми, діаспоро!” Згадав Павла Алеппського, що явив світу Україну часів Б. Хмельницького на рівні найвищих культурних вимог часу! Вірш друкує газета “Свобода”.

Вертаючись до Києва, я взяв участь у Всеамериканському з’їзді Комітету помочі Україні. Зустрічався з проводом Української громади Канади, уклав угоду щодо допомоги “Веселці”. На 5 тисяч доларів Канади ми поповнили фонди 100 бібліотек шкіл Півдня і Сходу України 17 тисячами книг.

Пишу і думаю: якого ж це пророка треба, щоб наші, доморощені олігархи стали меценатами української мови?!

УКРАЇНА БАГАТША... ЗА АМЕРИКУ

На 2-ій Міжнародній виставці дитячої книги в Чикаго (1994) “Веселку” репрезентували ми вже вдвох з Яремою Гояном. Поїздка була теж цікавою. Правда, легшою. Ми вже їхали до знайомих, прокладеною дорогою. Вручили інженерів Святославу Личику та його дружині Неонілі розкішно видану за їхні кошти “Першу Конституцію України гетьмана Пилипа Орлика”. Товариству української мови подарували видану на його кошти збірку Антоніни Листопад “Біла молитва братика” про Голодомор 1933 року. Скарбник Руху Роман Заєць і Зена та Осип Литвинишини отримали примірники моєї збірки “Чи Україні ти син?”. На кошти Українського інституту модерних мистецтв і родини Хойнацької видали книжку Володимири Жуковецької “Служби Україні”. Усіх меценатів нагородили дипломами “Веселки”.

Добре зарекомендувала себе виставка видань “Веселки” у Генконсульстві України в Чикаго. Тисячі людей, які пройшли за рік через консульство, ознаямилися і з “Веселкою”. Якби такі виставки найкращих українських книг і нині діяли в усіх посольствах і консульствах України!

Організували ми з Гояном тоді виставку книг “Веселки” і в Торонто. Масштабну, як у Чикаго. Рясно, як весною рясту, на зустрічі з укра-

їнцями! І з Шкільною радою, яка замовила книжки “Веселки”.

У Торонто багато етнічних українців. Є українські кав’ярні, де звучить українська мова. Є українські газети. Є українські школи. Як люди зберігають свою культуру, своє “я” за океаном!..

Нам сприяв Генконсул України Олександр Сабатович. Виставку відкрили в неділю (24.04.94) у приміщенні Українського Національного Об’єднання Канади. Тривала вона тиждень. Участь у відкритті взяли президент УНО д-р Модест Мицик, секретар УНО Марія Підкович, голова Торонтської Шкільної ради Любов Заразка, єпископ православної церкви Юрій, учителі, священики, журналісти. Виставка (120 книг) мала великий успіх. Видання з неї ми передали в дар бібліотеці УНО, Нелі Наконечній.

Перед Торонто я презентував “Веселку” у Вінніпезі (23 — 26.04.94). Були сотні українців — студентів, викладачів університету, учнів і вчителів шкіл. Зустрічався з редакцією “Українського голосу”. 50 книжок подарував книгозбірні Українського осередку. Півгодини виступав на Українському радіо. Поклав квіти до пам’ятника Тарасові Шевченку.

Ще про Чикаго. Новій виставці “Веселки” (1994) нам з Гояном знову сприяв наш Генконсул А. Олійник. Я згадав гостини у пана О. Литвинишина. Пані Зена жалкувала: “Все розцілю, пахне, як в Україні, а твоїх нема!” “Чому?” — питаю. “Соловейко за океаном не живе, — пояснює. — Привозять — сумує”. “Оце українець!” — подумав я і написав “Пісню про соловейка”.

Із цієї темою пов’язаний ще один епізод. Проводив я з колегами дні “Веселки” у Феодосії. Ночували ми з паном Михайлом Гояном з Австралії на дачі у письменника Євгена Білоусова. Було багато цікавих заходів у бібліотеках, школах. На конкурс дитячого малюнка на асфальті зібралось ледь не все місто. Запамятав один малюнок: крейдю було зображено півострів Крим з каналами від Дніпра, які розходилися так, що Дніпро з ними скидався на руку з п’ятьма пальцями. Підпис: “Дніпро Криму руку подає!” Тобто устами дітей виразно глаголила істина проімперським, проросійським силам, які тоді розперезалися в АРК. Пан Гоян подарував тоді військовим морякам новий телевізор. Ми ж із Наталею Хайнацькою від “Веселки” дарували освітланим, військовим бібліотечки цікавих ілюстрованих видань.

Тепло зустрічей студила травнева ніч. Яскраво світив місяць. Я прокинувся: солов’ї! Хотів розбудити п. Гояна. Та в світлі місяця бачу: ліжко застелене. Невже не ліг спати? Чому? Де подівся? У кімнаті немає. На веранді — теж. Іду в густий сад. Бачу, сидить пан Гоян на низькому пенечку наводнічки під морелею і подає знак, кладучи долоню на уста. В руках щось тримає. А, диктофон. Я збагнув: записує співи солов’їв. Соловейка нема, виявляється, і в Австралії. Отже, ми багатші за Австралію, а головне — за Америку на найспівучішого птаха на Землі — на соловейка!

2007 рік Президент України проголосив Роком книги. Та нинішній політичний хаос не сприяє розвитку вітчизняного книговидавництва. Країною прокотилася хвиля рейдерських захоплень. Художні майстерні і галереї, бібліотеки, театри... Культура виявилась аж надто беззахисною перед жадобою дикого капіталу. Українській книгарні сам на сам також важко себе відстояти. Важко і перерахувати, скільки судів відбули колективи книгарень “Сяйво” та “Знання”... В останніх, до слова, ще все попереду. 16 жовтня керівництво комунальної власності Києва припиняє договір про оренду приміщень на вулиці Хрещатик, 44. Саме там сьогодні книгарня “Знання”. Хто посяде ці площі через місяць—другий — невідомо.

А ХОЧЕМО, ЩОБ УКРАЇНА СТАЛА ТУРИСТИЧНИМ ЦЕНТРОМ...

У книгарні “Наукова думка”

Уляна ГЛІБЧУК
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

— Свого покупця ми знаємо навіть в обличчя. Буває, людина скаже якусь цитату, а я вже знаю, про яку книжку йдеться і де вона лежить. Наші покупці — переважно люди з вищою освітою, адже книгарня належить НАН України. Тому здебільшого у продажу наукові книжки: з історії, філософії, психології. Але значну частину видавничої продукції складає і художня література.

— **Віддаєте перевагу якійсь видавництвам?**

— Спостерігаємо, яка література користується попитом, і відповідно замовляємо у видавництвах.

— **Оскільки у вас специфічний покупець, який, переконаний, володіє іноземними мовами, то чи не думали, що “Науковій думці” бракує іноземної літератури?**

— Словники у нас є, розмовники є, а видання іноземною мовою можна придбати, мабуть, в іншій книгарні.

— **А місця вам вистачає?**

— Та де там... Вимкніть диктофон... Кажуть, що нас взагалі хочуть закрити...

Пані Алла сказала це пошепки. Навіть конспіративно прикрилась рукою... Гм-м... Невже такі погані справи? Немов підслухавши мою думку, пані Алла прошепотіла: “А ви підіть у “Знання” і “Сяйво”. З українською книжкою у них ще гірше...” Ми з фотокором пішли б негайно, якби випадково не зустріли Валерія Бабіна, працівника видавництва “Києво-Могилянська Академія”. Він якраз привіз до книгарні книжки.

— **Чому ви обрали саме цю книгарню для свого видавництва? Більше немає куди звернутися?**

День видався погожим: ні холодно, ні гаряче. Ніби на замовлення, аби поблукати Хрещатиком з розвідувальною метою. Дізнатися: чи є на центральній вулиці столиці українські книгарні з українськими книжками... Нічого небезпечного, еге ж? От лише продавці, мабуть, вважали інакше. Вони підозріло бокували, забороняли фотографувати і пропонували спочатку поспілкуватися з директором... “А чому ви так тихо розмовляєте?” — спитала я пані Аллу, продавчиню з тридцятилітнім стажем у книгарні “Наукова думка”. Пані Алла, яка не заохотила називати свого прізвища, відповіла, що просто не любить галасу, але любить свою роботу і насправді не бачить себе деінде, як тільки в “Науковій думці”.

— Так, це чи не єдина українська книгарня у Києві. Вона намагається зараз вижити, бореться з останніх сил. Тут особливі покупці. Зараз у Києві є три українські книгарні: “Наукова думка”, “Знання” та “Академкнига”.

— **Це дуже мало як для столиці. Як за таких умов виживають видавництва?**

— Шукаємо різні виходи. Є, зрештою ринок на Петрівці, але про це боляче і згадувати. Розповсюджуємо в областях — у Тернополі, Львові... Там краща ситуація не тільки з україномовним читачем, а й з книгарнями. Скажімо, у Львові є понад десяток книжкових крамниць.

— **Як так сталося, що у Києві їх тільки три?**

— Забрали приміщення. Адже тільки на одному Хрещатику було п'ять книгарень. А тепер?

А тепер немає ні “Нот”, ні “Мистецтва”, ні “Планети” (“Дружби”)... Колективи розігнали, а приміщення забрали. В одному з них тепер “розливають” парфуми... Щоправда, є ще “Знання” і “Сяйво”. Як їхні справи?

Надія Олексіївна Павлюк, заввідділу української книжки у “Сяйві”, кореспондентів “Слова Просвіти” зустріла сонячно й оптимістично...

— Ой, яка гарна газета! Хіба вона ще існує?

— **Наразі, як і ваша книгарня... До речі, яке співвідношення у магазині української і російської книжки?**

— Говоримо — щодо зарубіжної літератури. Бо російська мова все-таки зарубіжна... Якщо казати про кількість видавництв і поставників, то у нас 388 поставників на продукцію українських видавництв. Крім того, представлено понад 550 українських письменників. Це і знамениті автори, і початківці. Їх об'єднує те, що вони члени Національної спілки письменників України. “Сяйво” підтримує давні дружні стосунки з СПУ. Ми — наче їхнє дзеркало. І от уявіть собі, що тільки 550 авторів принесли по одній книжці. За жанровою розмаїтістю українська книжка переважає російську. Звичайно, питома вага останньої більша. Це видно неозброєним оком, тому що зал більший. Але співвідношення не таке вже й контрастне: приблизно

Цієї книгарні може скоро не бути...

55 % російської і відповідно 45 % української. Але якщо порівнювати відсотки реалізації, то сьогодні українська книжка навіть переважає російську. І це при тому, що наші книжки дорожчі за московські чи петербурзькі. Наша книжка — шляхетніша. Починаючи від оформлення і завершуючи змістом.

— **Якщо такий успіх у виторгах, то чи не варто збільшити простір для нашої книжки, власне, за рахунок зарубіжної?**

— Ми — із задоволенням. Ви ж подивіться, як у нас мало місця, книжкам “тісно”.

— **А від кого залежить, щоб вам виділили більше місця?**

— У нашому магазині — вже ні від кого. Тому що ми використали всі прийнятні площі. Скажімо, дитячу україномовну літературу розміщено в іншому залі, де всю зарубіжну. Там і “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”

зі своїми розкішними виданнями. І не тільки! У нас багато інших прекрасних видавництв: “Ранок”, “Либідь”... Нас би хоч не закрили!

— **Ми вже відвідали не одну книгарню. І начебто розмова починається оптимістично, а завершується однаково...**

— Коли на людину тиснуть, “шугають”, як кажуть, то вона весь оптимізм і втрачає. Хоч ми тримаємось міцно, але всі ті листи і погрози не проходять намарно. Знаю, як виселяють сьогодні художників, викидають їх із майстерень на Андріївському узвозі... У Києві зникли магазини “Ноти”, “Медицина книга”. “Знання” вже впали на коліна...

— **Невже? Начебто магазин ще працює...**

— Його вже виставили на тендер з фантастичною платою за оренду. Це прямий тиск. Якщо від орендної плати, яка розорєє книгарні, місто Київ перестане жебракувати, то ми “скинемося” з власних кишень. Ми погоджуємося, що пану Черновецькому треба боротися з безробіттям, допомагати людям, які поневіряться і перетворили наше місто на “бомжатник”... Може, тоді стануть кращими дороги, зручніше метро, перестануть функціонувати такі нікчемні мікроавтобуси, в яких люди мов сірники у коробочці... За такі благородні перспективи ми готові сплатувати орендну плату. Але подивімося правді у вічі: це ж прямий тиск на українську книжку. Тільки-но ми почали розвиватися, тільки-но люди відчували смак до україномовної книжки, як її почали знищувати. У Києві дві три українські книгарні. Тоді як у Римі лише на одній із центральних вулиць я нарахувала 18 книжкових крамниць. Зате у нас є жадлива “Петрівка”, де можна отримати хіба що нервовий стрес. У нас стільки ще не видано! Де “Історія України” іноземними мовами? Бодай англійською, німецькою, французькою? Це ж ганьба! Приходять іноземці до книгарні, а ми розводимо руками — немає... А хочемо, щоб Україна стала туристичним центром...

Українським книжкам у “Сяйві” — тісно

ЗУСТРІНЕМОСЬ У КНИГАРНІ

Ніна ГНАТЮК
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Усе частіше можна почути: “Зустрінемося у кав'ярні”, а все рідше: “... у книгарні”. Адже книжкові магазини впродовж усіх років незалежності лише закривали: дуже ласі наші можновладці до приміщень на центральних вулицях. У перші роки незалежності зник магазин “Поезія” на Майдані — там, де можна було купити томики віршів поетів багатьох народів світу, зустрітися з авторами книжок, стали торгувати джинсами... Закрили магазини “Ноти”, “Мистецтво”. Дамоклів меч навис над магазинами “Знання”, “Сяйво”.

І як приємно, коли нарешті відкривається нова книгарня. Завдяки зусиллям засновника видавництва “Смолоскип” Осипа Зінкевича у Києві на вул. Межигірській, 21 відкрито українську книгарню.

Ще задовго до офіційного відкриття книгарню заповнили шанувальники художнього слова, видавці, студентська, творча молодь. Одним із перших покупців став поет Дмитро Павличко. Він придбав цінний фоліант — “Доба гетьмана Івана Мазепи в документах” (видавництво Києво-Могилянської академії). Коштує цей об'ємний том 91 гривню, що значно дешевше, ніж би прийшлося придбати його на Петрівці чи в іншому магазині.

У книгарні обладнано стенди видавництв “Факт”, “Смолоскип”, “Києво-Могилянська Академія”, “Основи”. Тут недовзі можна буде придбати “Всесвіт”, “Дніпро” та інші літературні журнали.

Засновник видавництва “Смолоскип” Осип Зінкевич, директор Ростислав Семків, директор книгарні Ольга Погинайко, вітаючи перших відвідувачів, говорили про те, що виміряли таку книгарню, яка могла б стати місцем зустрічі

справжніх шанувальників українського слова. Зробили все, щоб інтереси збуту книги були пов'язані з естетикою і затишком. Тому, вмотивувшись у зручному кріслі, за чашечкою кави можна буде погортати улюблені книжки, погомоніти з їх авторами.

То неправда, що українська книжка не користується попитом. Видавництво “Смолоскип” п'ятьма накладками видавало книгу “Розстріляне відродження”, сімома — “Українське дошкілля”, трьома — “Націоналізм”.

Ще не маючи власної книгарні, торік літератури тут продали на 40 тисяч гривень. А скільки Осип Зінкевич благодійно передав книг бібліотекам, школам, дитячим садкам та інтернатам!

Герой України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка Дмитро Павличко відзначив, що відкриття цієї книгарні — помітна подія в культурному житті не лише столиці, а й усієї України. Чимало представників української діас-

пори декларують свою любов до України, але мало хто з них повернувся на рідну землю, щоб власними руками розбудувати незалежну державу. А Осип Зінкевич це зробив. І завдяки йому маємо видавництво, книгарню, діяльну підтримку творчої молоді, видання цікавих і потрібних книг.

Дмитро Павличко з гіркотою зауважив, що українську книгу мало знають у світі. Тому необхідно, щоб новообраний парламент прийняв відповідальність за долю національного книговидання і передбачив у державному бюджеті необхідні кошти для реалізації українських книжок за кордоном, а також перекладів класичної і сучасної літератури мовами світу. Українські книги мають

Герой України, поет Д. Павличко

продавати і в Москві, і у Варшаві, і у Вашингтоні. Це буде найкращою пропагандою нашої культури, мистецтва, багатовікової історії.

У своєму виступі керівник головної служби гуманітарної політики та з питань збереження культурного надбання Секретаріату Президента України Олександр Биструшкін подякував за книги, безкоштовно передані видавництвами “Смолоскип” і “Веселка” для бібліотеки ім. І. Франка, яку нещодавно відкрито у Сімферополі.

Відкриття книгарні “Смолоскип” — добрий знак. Згідно з президентськими указами, у кожному населеному пункті у Рік книги повинні найближчим часом відкрити хоча б одну книгарню. На жаль, не завжди розпорядження ці виконують місцеві влади.

Отож, до зустрічі за адресою: вул. Межигірська, 21. Книгарня працює щоденно з 11 до 19 год., крім неділі. На полицях побачите книжки багатьох видавництв лише українською мовою. І в цьому теж своєрідність “Смолоскипа”.

НОВОСІЛЛЯ ДЛЯ МІЛЬЙОНА КНИЖОК

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Урочисто введено в експлуатацію нове приміщення Республіканської універсальної бібліотеки ім. І. Франка. Справжній палац біля музичного училища на набережній Сімферополя компанія “Консоль” встигла звести на місці багатотракторного 16-літнього довгобуду.

Тепер сотні тисяч рідкісних старовинних фоліантів (про унікальність яких, майже двадцятилітнє псування, розкрадання із численних погано пристосованих для зберігання книжок підвалів ми довідувалися з епізодичних повідомлень ЗМІ) стануть доступними всім бібліофілам і спраглим до знань незалежно від віку.

У вересні близько мільйона унікальних томів зберуть нарешті в одному місці, зvezуть у нову “Білу вежу” — п'ятиповерхову з підвалами книгозбірню загальною площею 9600 кв. метрів, яка за рівнем сучасних вимог, оснащенням і комфорту віднини стала найкращою в нашій країні.

Перший поверх зустріне відділами обробки літератури, міського абонементу, літератури іноземними мовами, закритим фондом, кафе й кінолекційною залом. Вище — відділи: науково-бібліографічний, мистецтв, технічної літератури, п'ять просторих читальних залів, зокрема краєзнавчої літератури, рідкісної книги, Інтернет-зала й зала групового прослуховування.

У “флагманської” на півострові грандіозної книгозбірні такі ж за масштабами й найближчі плани: вона прагне стати не лише новим за рівнем якості осередком культури, а й знаковим за духовним показником розвитку нашої нації, відзначила директор республіканської бібліотеки Людмила Дроздова.

ЧИСТІ ДЖЕРЕЛА ПАМ'ЯТІ

Володимир ЛИГА,
заступник голови
Львівського обласного товариства
політв'язнів і репресованих,
Великий Любінь—Львів

Чимало славних сторінок вписано в неї завдяки драматичній подвигницькій діяльності товариства “Просвіта”, важливість ролі якої в галузі просвітницького, культурного і національного виховання українського народу важко переоцінити.

Про славних просвітянських діячів Великого Любня, що у нелегкий час чужоземного поневолення виводили наших краян з темряви і сіяли зерна освіти, культури і науки, мовив доповідач — дослідник історії селища та осередку “Просвіти” Великого Любня Володимир Лига. З великою шаною і любов'ю він згадав першого голову читальні доволітного пароха місцевої церкви Михайла Гелітовича, отця-декана Івана Фединського, що впродовж дев'яти років (1927—1936) очолював читальню “Просвіти”, останнього довоєнного голову читальні Івана Лигу, якого чекісти 1941 року замордували у львівській тюрмі на вулиці Замарстинівській, та інших.

У доповіді відзначено, що з приходом на Галицькі землі радянських “визволителів” 1939 р. читальню “Просвіти” у Великому Любні відразу ліквідовано, а шістнадцять її членів заарештовано, дванадцять з них закатовано чекістами у тюремних застінках. Так жорстоко

Багатолюдне свято відбулося у курортному селищі Великому Любні, що на Городоччині Львівської області. Громадськість селища, запрошені та просто охочі багато знати зібралися на свято: 110-у річницю з часу заснування товариства-читальні “Просвіти”.

Святочна академія відбулася у концертній залі санаторію, сцену якої прикрасили бюстом Тараса Шевченка, вишитими рушниками і квітами.

Відзначення цієї дати належить до шляхетних подій, які визначають історію нашого краю, його культуру і духовність. Адже її творили наші предки в грізні часи реакції у героїчній і часто трагічній боротьбі, про яку мало знає сучасне молоде покоління.

розправилися комуно-більшовицькі бузувіри з тими просвітниками, які віддали своє серце і душу, всю свою енергію і знання на вівтар національно-просвітницької ідеї.

Зі славним ювілеєм привітав присутніх голова Львівського об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” Ярослав Пітко, який означив теперішні завдання “Просвіти” в національно-державному відродженні краю.

Про роль діяльності “Просвіти” в сучасних умовах у своїх виступах говорили академік Національної академії наук України — виходець з Великого Любня Михайло Голубець та голова Львівського обласного товариства політичних в'язнів і репресованих Петро Франко.

В урочистій академії взяли участь парох Української греко-католицької церкви отець Богдан та Української Православної церкви Київського патріархату отець Андрій, які у своїх виступах наголоси-

ли, що “Просвіта” і церква завжди крокували разом, виконуючи важливе завдання духовного виховання селян, особливо молоді.

Промовці з прикрасили відзначили, що осередок читальні як правонаступник довоєнної “Просвіти” у час незалежності України не зумів згуртувати молодь, захопити її культурологічною і патріотичною роботою, відвернути від поганих вчинків — пиятики, розпусти, лихослів'я. Читальня “Просвіти” ще не стала, як колись, вогнищем духовності, культури, народної творчості і національного відродження. Є надія, що з розвитком нашої держави осередки “Просвіти” надалі оживлять свою роботу у селах і містах та продовжуватимуть славні просвітянські традиції.

Далі урочисте святкування 110-ї річниці Великолюбінської читальні “Просвіти” продовжилося концертом, в якому взяли участь аматорські мистецькі колективи сели-

Провід читальні “Просвіти” Великого Любня (1935 р.), багато членів якого арештовано більшовиками і замордовано у тюрмах

ща і сіл, що належать до Великолюбінської селищної ради. Насамперед, народна хорова капела “Калина” під орудою художнього керівника і диригента Йосифа Литвинського. Успішно виступили жіночий і чоловічий ансамблі, дитячий танцювальний колектив, сімейні музики, декламатори. Потім присутні своїми власними гуморесками мешканець селища Євген Юрчак.

Завершальним акордом концерту прозвучав Лисенківський невмирущий духовний гімн “Боже великий єдиний...” Зал стоячи нагородив усіх учасників концерту оплесками та квітами.

У фойє залу організовано цікаву виставку художньо-мистецьких творів народних майстрів та художників селища (картини, кераміка і гончарні вироби та малюнки учнів дитячої художньої школи).

До ювілейної дати було видано і представлено присутнім книжку з історії читальні Великого Любня, яку написав автор цієї інформації.

Святочна академія і всі заходи до 110-ї річниці Великолюбінської читальні “Просвіти” відбулися завдяки старанням селищного голови Степана Буняка та депутата селищної ради Любомира Мартиняка.

“Зеленіє ліщина, розквітає калина, Лугом
стелиться диво-туман. То — моя Батьківщина,
то моя Україна, Що, як тато і мама, одна!”

ОДНЕ ІЗ СЕМИ ЧУДЕС УКРАЇНИ — ОСТРІВ ХОРТИЦЯ

● АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

— Звісно, Ви раді, Костянтин Івановичу...

— Звичайно, бо як же може бути інакше, але радість моя — тиха, навіть вельми стримана.

— Чому так?

— Річ у тім, що повноцінний культурологічний заклад на ймення Національний заповідник “Хортиця” ще треба створити. У нас дуже багато проблем. А тому нашу перемогу розумію так: це насамперед висока оцінка зробленого нашим колективом протягом останніх двох років. Наші шанувальники віддали належне острову як унікальному українському матеріку, хоч до остаточного облаштування його ще слід докласти багато праці. Гадаю, що серед шанувальників чимало й тих, хто ніколи не був на острові, але голосував за Хортицю, яка існує в його уяві мало не в ідеалі.

— Поясніть, будь ласка, детальніше.

— У ході опитування поціновано прорив, який вдалося зробити протягом 2005—2006 років. Одні відчували на відстані, інші — побачили на власні очі благотворні зміни, які сталися останнім часом у житті Хортиці, і віддали заповіднику свій голос. Саме це не лише радує, а зобов'язує, підвищує відповідальність за долю острова. Бо попри сичання з-за рогу деяких розумників із числа моїх колишніх і нинішніх підлеглих та заангажованих псевдовчених, можна впевнено сказати: Україна віддала належне успіхам колективу заповідника! Наше призове місце — це результат появи на острові об'єктів за останні два роки: перша черга історико-культурного комплексу “Запорозька Січ”, меморіально-туристичні комплекси “Тарасова стежка”, “Скіфський Стан”, “Протовче”. Тут же й пам'ятні знаки (чи — пам'ятники) Писанці, Скіфському казану, скульптури запорозьких козаків (до речі, перші і єдині на всю Запорізьку область).

— Але, як зазначають деякі ЗМІ, не всі вчені сприймають пам'ятні знаки історичного характеру, які з'явилися там нещодавно, та й до цілих об'єктів є претензії.

— Є й будуть завжди. Далеко не всіх усе влаштовує, і це нормально. А не влаштовує переважно тих, кого не залучили до обговорення проєктів, з ким не радилися. Зокрема, я не відчував потреби радитися з тими фахівцями, рівень підготовки яких вважаю недостатнім. В Україні багато хороших консультантів. Не хочу називати прізвищ кількох нев-

За підсумками загальноукраїнської акції “Сім чудес України”, яку проводили за ініціативою Комітету Верховної Ради з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, за сприяння Державної служби туризму і курортів Міністерства культури і туризму України, Національний заповідник “Хортиця” — в числі призерів. Він зайняв перше місце у визначенні найдавнішого культурологічного осередка нашої Вітчизни. Саме з цього приводу інтерв'ю з генеральним директором Національного заповідника “Хортиця” Костянтином СУШКОМ.

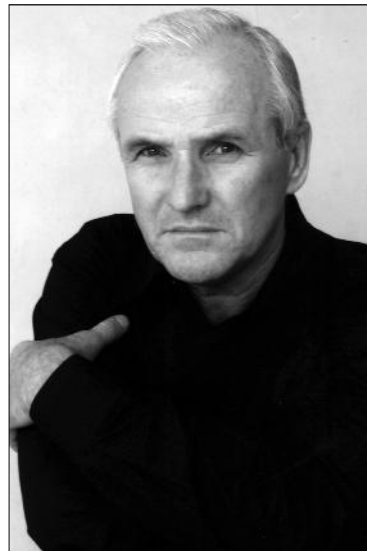
доволених мною “фахівців”, які слали в усі кінці доноси на мене, заявляючи, буцімто я перетворив Хортицю на плацдарм для власних недолугих експериментів. То люди дрібні, а як вчені — вельми невиразні, і їхня думка ніколи мене не бентежила і не бентежить, лише завдає прикрас. Куди приємніше, а для Хортиці корисніше сказати, що зроблене нами на острові високо оцінили доктори історичних наук, професори Ф. Турченко, В. Отрощенко та Л. Залізник, кандидат історичних наук Ю. Болтрик, доктор філологічних наук, академік В. Чабаненко, кандидат історичних наук Т. Шевченко, академік, радник Президента України М. Жулинський тощо. До речі, В. Отрощенко керує відділом археології енеоліту—бронзи Інституту археології НАН України, він лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, в його експедиції свого часу я працював сім сезонів. Л. Залізник — завідувач відділу археології кам'яного віку того ж інституту, а також керівник магістерської програми “Археологія і Давня історія України” Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Ю. Болтрик — широко знаний в усій Україні сфіолог. Вони та їхні колеги високо оцінили процес відновлення історичного середовища на Хортиці.

— А конфлікт у колективі вщух?

— Конфлікту не було. Його нав'язують нам ззовні. Окрім кількох, не досить сумлінних моїх підлеглих, мене підтримують 90 % працівників заповідника. Є лист із їхніми підписами, який організовував не я, і якого ще у червні відіслав міністрові культури і туризму Ю. Богущьому. Крім того, мене письмово підтримали всі (!) мої попередники — керівники Хортицького заповідника з дня його створення. Одне слово, тільки б працювати, але є люди, яких не влаштовує те, що заповідником керую саме я, і причини того — окрема розмова. Проте я в собі впевнений і складати рук не збираюся.

— Які плани у заповідника?

— Із поточних, найближчих і невідкладних — боротьба зі сміттям. Ментальність нашу тут так швидко не переінакшити, треба створити мережу автостоянок і перекрити всі самовільні з'їзди з асфальтованих шляхів. У перспективі ж — поглиблення туристичної інфраструктури. Зверніть увагу, про що я кажу: не розширення поки що не створених нових туристичних об'єктів, а максимальне насичення вже існуючих. Треба розширювати, удосконалювати зміст перебування туристів на об'єктах. Хто вони — просто, вибачте, зівали чи учасники якогось змістовного сценарію — наша мета, щоб перебування на Хортиці людям запам'яталося,

щоб вони збагачувалися духовно. У нас море задумів, чимало з них уже на етапі реалізації. Про завершення наших проєктів будемо інформувати громадськість.

Між іншим, акція “Сім чудес України” підтвердила, що ми обрали правильну тактику облаштування Хортиці. Стратегія визначена генеральним планом розвитку заповідника, я ж — про тактику. Про те, що слід робити сьогодні, бо є можливості, а що — завтра. Люди сприймають наш острів не крізь призму новоробів, створення яких потребує десятків мільйонів, їх насамперед цікавить збережене і прибране довкілля, естетика, бодай умовно, та все ж незайманої природи, з мінімумом пам'ятних знаків (серед них — Писанка, Скіфський казан), бо вони — дорівнення живої природи, як історичні орієнтири на острові, як духовні дороговкази.

— А музеєфікація так званих живих пам'яток?

— Це один із найважливіших напрямів створення повноцінного заповідника, але широкомасштабно сьогодні розпочинати цей процес надто рано. По-перше, він потребує дуже великих капіталовкладень (окрім тих, що скромно дає держава, ми збираємося їх заробити на туризмі), а, по-друге, треба якнайшвидше впорядкувати всю територію і всебічно та надійно її охороняти. Погодьтеся, той чи інший музеєфікований об'єкт не справлятиме враження серед сміття й заростей амброзії, до того ж, без належної охорони. Для спорудження нових музеїв на Хортиці та здійснення широкомасштабної акції з музеєфікації археологічних об'єктів треба провести значну підготовчу роботу, треба, зрештою, навести елементарний порядок на острові.

Кор. “СП”

● РЕФЛЕКСІЇ

У «ГОРКОМ» ЗА ПАЙКОМ

Ніна ГНАТЮК

Ходити у вишиванці — не лише гарно, а й приємно, корисно для здоров'я. Все частіше в дні національних свят, теплої весняної чи літньої пори побачиш на столичних вулицях і майдаках юнаків і дівчат у вишитих блузах і сорочках. Я вже не кажу про літніх людей, для яких вишиванка є оберегом родини, символом нації.

Але зараз не так просто купити вишиту сорочку за прийнятну ціну. На славновісному Сорочинському ярмарку, що нещодавно відбувся на Полтавщині, жадана обновка обійдеться в 1—2 тисячі гривень. Недешево запропонують вам національні строї і на Андріївському узвозі в Києві.

Все меншає магазинів, де можна купити сорочку, на якій “червоне — то любов, а чорне — то журба”. Так, столичні “Український сувенір” поблизу площі Льва Толстого закрито. Не працює більшість фабрик художніх виробів.

Упродовж багатьох років славилися своїми талановитими майстринями виробничо-художнє об'єднання “Вінничанка”. За непали його філіали у Клембівці, Городківці, інших селах області. А на початку цього року перестали працювати цехи і в центральному корпусі “Вінничанки” на вул. 600-річчя у Вінниці. Поруч з цією висотною будівлею вирито величезний котлован, працює техніка. Виявляється, замість фабрики художніх виробів тут незабаром постане розважально-торговельний комплекс загальною площею 35 тисяч квадратних метрів. Тут розмістять продовольчий супермаркет, крижову арену, боулінг-клуб на 20 доріжок з зоною для більярду, магазини непродовольчих товарів, а також кінотеатр, близько десятка закусокних.

Як повідомляє київська компанія “Ріел Естейт Солюшнз”, комплекс планують відкрити до кінця 2008 року, у його спорудження буде інвестовано 13 мільйонів доларів США. Власником об'єкту є представництво московської компанії “Еліта Бізнес”. Тому й не дивно, що матиме новий комплекс дивну як для часів української незалежності назву “ГорКом”. А чому ні? Є ж у Києві мегамаркет “Більшовик”.

Невже не знайшлося у моїй рідній Вінниці вільних ділянок на околиці міста під новобудову? І чи не гріх сьогодні, на 17-му році Української незалежності, знову відкривати “ГорКом” там, де більшовицькою владою, каральними енкаведистськими загонами було розстріляно десятки тисяч людей? У центральному парку культури і відпочинку міста дощ і досі вимивають з землі людські черепи.

У п'ятдесяті роки минулого століття наші дідусі та бабусі придумали таку частівку:

— Куди йдеш, куди йдеш,

Куди шкандибаєш?

— У райком за пайком,

Хіба ти не знаєш?

Незабаром вінницькі пенсіонери знову шкандибатимуть “за пайком” у “ГорКом”. Сумно.

● ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

Луїза ЧУМАК,
м. Конотоп Сумської обл.

Україно моя, щастя і радосте моя! Дякуючи ЗМІ, ми ознайомилися з прихованим життям наших співвітчизників, зі способом життя наших мільярдерів-мільйонерів, довідалися про появу нового соціального прошарку людей — жебраків-мільйонерів. Якось канал “1+1” показав у новинах, які яхти вони можуть собі замовити, які вагони. І... прохання батьків допомогти вилікувати дворічну дитину від раку. Господи! Це ж аморально!

А як живе пересічний українець? Про себе. Онук вступив до медучилища, закінчивши 9 класів. Це вже третє покоління Чумаків, що присвятило себе медицині. Я — лікар-педіатр, 41 рік викладаю педіатрію в медучилищі та, суміщаючи роботу лікаря, пройшла всі лан-

УКРАЇНА ПОНАД УСЕ!

ки педіатричної служби — сільського педіатра в Вінничині, ординатора, дільничного лікаря, “мікропедіатра” в пологовому будинку, шкільного лікаря, лікаря дитячого дошкільного закладу. З учнями підтримую добрі взаємини, вони називають мене класною мамою, медмамою.

Донька, закінчивши школу, не замислюючись, вступила до медучилища. Пропрацювавши 3 роки медсестрою, стала студенткою Одеського медінституту. Зараз працює стоматологом. І її син обрав медичну дорогу. Який він — ровесник Незалежної України? Виріс під мої українські колицькі, казки, ігри. Засвоїв рідну мову. Нам 1979-го виділили землю “під дачу” — аж 3 сотки. Радість! Копали, саджали, поливали, збирали врожай разом з онуком. Уже зараз, вступаючи до

медучилища, звернувся до мене: “Бабусю, у мене до тебе прохання. Уві сні померла мама мого друга. Тато — пияк, з сім'єю не жив. Лишилась бабусю. Я хотів би, щоб ми їм хоч трохи допомогли”. Я трішки збільшила суму, яку внук просив, і він відніс другові. Дай Боже, щоб ця доброта залишилася у тебе, дитино, на все життя.

Безмежно люблю мою Батьківщину — Конотоп. Люблю Київ, Одесу, Трускавець. Але завжди пам'ятаю, що в мене є Конотоп — місто-сад, місто-парк. Розбудовується, кращає місто зі своїми поетами, композиторами, художниками, з напроцуд талановитими людьми й зі своєю “Просвітою”.

Ми відзначали 60-річчя нашої просвітянки, однієї з фундаторів конотопської “Просвіти” Зої Шалівської. Організували прекрасне свя-

то. Усі вітання, віншування звучали українською. Співали їй народний ансамбль “Любисток”, бандуристка.

Є в нас у Конотопі народний театр, що недавно відзначив своє 60-річчя. Яке ж було свято! Любов, сердечність, вдячність. Багато хороших, танцювальних колективів, музичні школи, центр дитячоянацької творчості, вищі навчальні заклади. Конотоп багатий на талановитих людей. Ще не все гаразд із мовним питанням, та маємо надію, що все буде добре.

Підтримуємо Президента в його позиції: держава — єдина, державна мова — одна; скасувати депутатські пільги.

6 вересня 2007 року Конотоп відзначатиме день народження — 370 років. Приїздіть на свято!

Закінчити листа хочу віршем.

“Зеленіє ліщина, розквітає калина, Лугом стелиться диво-туман.

То — моя Батьківщина,

то моя Україна,
Що, як тато і мама, одна!”

МОСКОВСЬКИЙ ЦИРК ПІД КИЇВСЬКИМ КУПОЛОМ

Фото О. Литвиненка

Петро АНТОНЕНКО

Вівторок, 4 вересня, 10-та ранку. Сесійна зала Верховної Ради. Колишній голова колишнього парламенту V скликання громадянин Мороз відкриває... чергову сесію парламенту V скликання. Перед цим оголошує: “У залі зареєструвалися 269 народних депутатів”. У залі їх — максимум 170.

А напередодні колишня правляча коаліція подавала у суспільство через телеекрани і сторінки газет дивну ідею: ось 4 вересня збереться на сесію парламент, у залі назбираємо 300 депутатів, а отже, Верховна Рада правомочна, тобто вибори не потрібні.

Дивна ідея — м’яко сказано, як для маячні. Бо не

існує в природі 300 нардепів. Є 287 — із колишньої коаліції, плюс перебіжчики, які не склали мандатів. І є понад півтораєста КОЛИШНІХ депутатів V скликання. І те, що вони колишні, що нема ким їх замінити, бо “обнулено” списки кандидатів, підтверджують усі інстанції — парламент, ЦВК, суди.

І ніхто і ніщо не може повернути колишнім депутатам статус діючих. А відтак — чинних депутатів менше трьохсот, відтак — парламент неправомочний. Як ж сесії? Яке прийняття законів, навіть найкращих?

Усе це — логіка для нормальних людей. Про це ще раз нагадаю у понеділок у Зверненні до народу Прези-

дент України. Але у клоунів від політики логіка своя.

То що це було? “Мабуть, НЛО”, як співав популярний артист. Але прибульці ці — не з Марса, а з ближчих країв.

Тому, окрім виборчого піару соціалістів і комуністів, які навряд чи “проповзуть” у новий парламент, “сесія” під куполом має і ще одне, глибше пояснення. Ось уже шостий місяць поспіль, одразу ж після першого Указу про розпуск парламенту, комуністи й соціалісти просто виконують команду з Москви — всіляко затягувати або й намагатися зірвати вибори, а політичну кризу цим самим тягти до безкінечності.

...У так званих кулуарах парламенту, цебто у просторому фойє перед залом засідань мене зацікавили стоси паперу на столах. Це проекти законів, які депутати наплотили на розгляд сесійної зали. Чого тільки нема! Стільки гарних слівес, обіцянок. Наприклад, проект закону “щодо незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель”. Кара за це стає більш жорсткою. І правильно, дуже вчасно. Бо дехто у суспільстві явно під дією “снотворного маку” і вискакує під купол “як голий з конопель” — так кажуть в народі. Мабуть, забув, що цирк у столиці, той цирк, який дуже люблять діти, — на площі Перемоги, а не на вулиці Грушевського...

ДУМКА ПОЛІТИКА

Захотілося почути оцінку цього дійства не від політиків із коаліції, які все вже викричали з трибуни, і не від опозиції, від якої у парламенті, ясна річ, не було нікого, а третю сторону. Запрошую до розмови Людмилу СУПРУН, лідера блоку, який названо її ім’ям і який зареєстровано на вибори 30 вересня.

— **Пані Людмילו, як Ви оцінюєте те, що відбувається зараз ось за цими дверима зали парламенту? Що це, хто це придумав і навіщо?**

— Це черговий піар. Політичні партії, які вже погодилися йти на вибори і витягли норми в жеребкуванні для виборчого бюлетеня, раптом приходять у зал і кажуть, що Верховна Рада легітимна. Треба ж мати хоч якусь послідовність. Навіть міністр юстиції заявив: якщо в парламенті нема 300 депутатів, він не легітимний, не може приймати жодних рішень. Навіть прем’єр-міністр не прийшов сюди, не вважає за необхідне тут бути.

VOX POPULI

Ольга, рекламний агент:

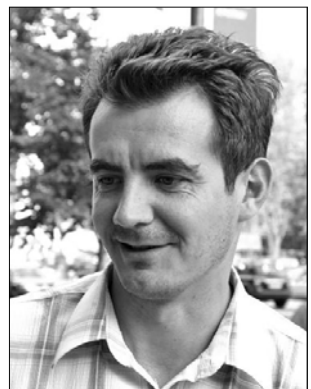
Кожний політик захищає свої власні інтереси насамперед. Те, що Мороз надував провести сесію, це ніщо інше, як остання спроба пропіаритися перед виборами, бо зрозуміло, що законних прав так чинити у нього немає. Рейтинг СПУ занижений, вона настільки погрузла у брехні, хабарництві та продажництві, що в хід уже йдуть найбожевільніші ідеї задля проходження тривідсоткового бар’єру. Ідею підтримує Партія регіонів, не розумію тільки одного — навіщо це їм, адже вони і так пройшли до парламенту нового скликання. Мене дивує ця неповага до Президента і

ОСТАННІЙ РИВОК

Чи потрібне засідання Верховної Ради 4 вересня? Прихильники стверджують, що засідання парламенту використано для відміни всіх пільг депутатів і урядовців високого рангу. Але чи не приховують депутати під цими проблемами бажання завадити перевиборам або просто прорекламувати приречену на поразку партію? Про це “Слово Просвіти” дізнавалося у киян.

— **Як Ви ставитеся до ідеї Олександра Мороза провести засідання Верховної Ради 4 вересня: це захист власних політичних інтересів чи народних?**

його указів. Зібралися, але щоб це було без наслідків для держави.

Артем, енергетик:

Немає жодних підстав для проведення засідання народних депутатів. По-перше, в залі повинно бути не менше 300 депутатів, а прийшли 269. Та й усім відомо, що

це провокація. Адже соціалісти й регіонали “прикриваються” прийняттям важливих законів, наприклад, про зняття недоторканності. І все це за відсутності депутатів від БЮТ і “Нашої України”. А отже, будуть наполягати і доводити те, що останні просто не хочуть голосувати за цей закон і скасовувати власну недоторканність. Чорний піар робить свою справу, але люди не настільки дурні, щоб не бачити за цим звичайнісінької спроби зіграти за рахунок інших на свою перемогу.

Тетяна, працівник музео:

Негативно ставлюся до ідеї проведення сесії. Верховна Рада вже не має права приймати закони. Максимум, що може відбутися — це збори депутатів, не більше. Мороз відстоює свої ін-

тереси і вплутує у це інші політичні сили. Це передсмертна агонія, і як не крути, а соціалісти на виборах не пройдуть. Він стільки разів хитрував та обманював усіх, що тепер люди просто не вірять йому. Навмисне робиться хаос і навмисне політики підбурюють народ до того, аби ми ставали на акції протесту, адже ми не мовчатимемо.

БЮТ ОЧИЩУЄ ВІД ХІМІЇ І БЕЗПРИНЦИПНИХ ДЕПУТАТІВ

Петро АНТОНЕНКО

Чималого політичного розголосо набула затія зі спорудженням у Ніжині на Чернігівщині хімічного заводу по змішуванню і гранулюванню сумішей мінералів. Старовинне козацьке місто, один з центрів духовності й культури Лівобережжя, місто Гоголівського університету, мало б стати туристичним центром, а не хімічним звалищем. Втім, представники потужного концерну кілька місяців умовляли керівництво міста, депутатів міської ради, аби отримати дозвіл на будову. Врешті, вмовили. На початку літа сесія міської ради мізерною більшістю в один голос прийняла рішення щодо заводу. Правда, ідеться ще не про дозвіл на будівництво, а про виділення землі і початок оформлення документації.

Прикро, що разом з керівниками міста основну роль тут відіграла фракція БЮТ, найбільша в раді, що майже одноголосно проголосувала “за”. Особливо вмовляв депутатів керівник фракції, він же — голова міської організації партії “Батьківщина” й голова земельної комісії ради Сергій Охонько.

Але місто завирувало. Сотні сімей поставили вже підписи під заявою за скасування рішення, утворився навіть громадський рух “За Ніжин без хімії”.

Керівництво БЮТ і партії “Батьківщина” зажадало від своїх структур у місті, від фракції в міськраді добитися скасування згаданого рішення ради. Бо багато в чому було порушено принцип БЮТ про відкри-

тість і прозорість прийняття таких рішень. Та й саме підприємство викликає багато запитань. Люди не дуже вірять, скажімо, висновкам санітарних органів, що завод “в цілому” безпечний. А “не в цілому?” — запитують ніжинці.

Однак, скасувати перше рішення ради виявилось не так просто. Двічі це не вдалося на проведених нещодавно сесіях міськради, в тому числі й на спеціально скликаній. Більшість фракції БЮТ голосувала за скасування дозволу на завод, але далеко не всі. А дехто зовсім не з’явився на спеціальну сесію. Істини ради слід додати, що “завалили” скасування рішення й деякі інші фракції, в тому числі від тих політичних сил, які затято декларують “захист інтересів трудящих”. Проблема поки що “зависла”.

Натомість реакція БЮТ була швидкою і жорсткою. 27 серпня президія політроби ВО “Батьківщина” прийняла постанову за підписом Юлії Тимошенко: керівника фракції БЮТ Сергія Охоньку виключено з лав партії, звільнено з усіх партійних посад і з посади керівника міського виборчого штабу. На міжпартійний з’їзд Блоку винесено питання про позбавлення його депутатського мандату. Таке ж покарання — виключення з партії і в подальшому — позбавлення мандату — винесено ще сімнадцять депутатів, які не голосували за скасування попереднього рішення міськради. Всім іншим членам фракції — догани, за оте перше голосування щодо заводу. Суворо, але в науку іншим.

Володимир, механік:

Не вірю, що наші політики, які зібралися на сесію, щось змінять у долі країни. Зараз все робиться для заманювання виборця. Показово вирішуються якісь проблеми, людей запевняють, що так буде і після виборів, а чого тільки реклама варта! А це, думаю, чергова вистава і можливість зекономити на політичній рекламі — цілий день можна стояти й агітувати за себе. Я особисто не проти такого шоу, мені навіть байдуже, нехай виглошують, голосують, утверджують. Все одно Президент не визнає цю сесію правомочною. У кого менше шансів, того найбільше чуті зараз.

Віктор, пенсіонер:

Не зрозуміле мені це засідання парламенту 4 вересня. Мороз хоче зняти недоторканність і внести зміни до Конституції, але не відомо, чому цього не можна зробити після виборів? Зверніть увагу, все ті ж персонажі — СПУ, Партія регіонів і комуністи. Ця трійця ніяк не вгамується. Перед виборами тільки й встигаєш, що слідкувати за всіма новими ходами партій, за якими, очевидно, стоять антиукраїнські інтереси. Соціалісти вже показали себе, хочеться вірити, що це їхня остання “добра справа” у Верховній Раді.

Спілкувалася
Марія СКРИННИК,

фото
Олександра ЛИТВИНЕНКА

— Миколо Володимировичу, виборчі програми викликають у виборців певний скептицизм. Мовляв, знову плани, проекти... Але щодо вашої політичної сили — БЮТ, Вас як політика, відомо, що ви можете втілювати програми в реалії життя. Зокрема, Ви особисто підготували низку важливих законопроектів у гуманітарній сфері. Деякі вже стали законами, тобто обов’язкові до виконання. І це вже не просто програми, а реальність. Деякі поки що не набрали потрібної кількості голосів з вини тих, для кого, схоже, духовність, гуманітарна сфера — поняття третьорядні. Що Ви мали на увазі, коли запропонували недавно законодавчо закріпити ті ключові положення державності, що не підлягають дискусіям, ревізуванню?

— Вже практично почалася конституційна дискусія. І БЮТ пропонує всім політичним силам домовитися, що не підлягають перегляду основна, світоглядна частина Конституції, та частина, де виписано права і свободи громадян, такі ключові принципи, що Україна є унітарна, соборна держава, державною мовою є українська, у нас єдине громадянство. Бо під час виборчих кампаній весь час випливають різні ідеї до автономій, то федерацій, то подвійного громадянства, то двомовності.

Щодо цього я підготував ще один законопроект — про державну символіку, її використання, захист. Є результати досліджень: 65 відсотків громадян пишуться своїм українським громадянством. Але чим це підкріплюється? Чимало людей не знає як слід державної символіки, її походження.

— Знаю, що ваш Блок уже зараз дещо робить в цій царині.

— Так, я нещодавно презентував проект, щоб до кожної школи передати записи Гімну України, а також наших народних пісень.

— Говорячи про духовність, не можна оминати тему виховання молоді, здорового способу життя. У Вас є ще один цікавий законопроект.

— Він уже пройшов навіть два читання. Тому в новому парламенті після ще одного голосування ми його приймемо. Закон передбачає

Микола ТОМЕНКО: «У ПРОТИСТОЯННІ ПАТРІОТИЗМУ І ПРАГМАТИЗМУ ПРИ НИНІШНІЙ ВЛАДІ ГОРУ БЕРУТЬ БІЗНЕСОВІ ІНТЕРЕСИ»

Микола ТОМЕНКО — третій номер виборчого списку Блоку Юлії Тимошенко. Вчений, журналіст, віце-прем’єр-міністр з гуманітарних питань в уряді Юлії Тимошенко, голова парламентського Комітету з питань свободи слова та інформації, віце-спікер парламенту — таким його знають виборці. У БЮТ Микола Володимирович відповідає за гуманітарну політику.

Про наболілі проблеми нашої культури, гуманітарної сфери, духовності Микола Томенко говорить в інтерв’ю нашої газети.

з 1 січня нового року заборону реклами алкоголю й тютюну на всіх зовнішніх носіях.

— Тобто, на отих величезних щитах, біл-бордах? Це вже діє в багатьох країнах, наприклад у Польщі.

— Крім того, в денний час буде заборонено таку рекламу на телебаченні. До речі, у нас чомусь не вважають алкогольним напоєм пиво, лише слабоалкогольним. Боротися з пивною мафією важко. Але я запропонував у законі певні обмеження на рекламу пива. Наприклад, заборонено рекламувати пиво відомим у суспільстві людям. Тобто, знаменитий футболіст чи боксер його не рекламуватиме.

— Перейдімо до дуже гострої проблеми збереження наших національних святинь. Пам’ятки історії та культури просто руйнуються, їх грабують, іде навала олігархів на заповідні території,

на святі для нас місця. Що робити?

— Ми підтримаємо проект закону, який уже опрацьовано у Комітетах. Він містить перелік пам’яток історії та культури у всіх областях України, які не підлягають приватизації, і повинні отримати суттєву державну підтримку. Пропоную повернути цей законопроект у регіони, щоб провести там обговорення, громадські дискусії, укласти остаточний список об’єктів, а потім обов’язково прийняти цей закон.

— Щойно завершено всеукраїнський конкурс “Сім чудес України”. Ви були його ініціатором, очолювали оргкомітет цієї громадської акції, дуже цікавої й потрібної. Але навіть довкола наших найбільших святинь кояться дивні речі.

— Коли якийсь об’єкт перемагає в подібному конкурсі, він стає значно популярнішим. Тому й поса-

да директора такого об’єкту стає значимішою. Що таке заповідник для нас, патріотів? Це наша історія, культура. А для людей космополітичних це просто земля, територія, престижне місце. Так трапилося зараз із Хортицею, де почалися перипетії стосовно спроби щось тут побудувати — якісь бази, інші об’єкти. І зараз чиниться шалений тиск на директора заповідника, бо він не йде на поступки в цьому плані. Хочу нагадати, що концепцію заповідника Хортиця було визначено, коли ми приїздили туди: Президент Ющенко, прем’єр-міністр Тимошенко, урядовці. Почалося фінансування. І тоді ж вирішили, що слід відновити Запорозьку Січ у колишніх розмірах. Ось тут і йде зараз боротьба за землю.

— Є ексцеси й на інших об’єктах.

— Так. Наприклад у Херсонесі. Там усім хоче керувати церква. Але ж вона має в розпорядженні лише невеличкий шматок території, а заповідник — значна площа. І церква вирішила зробити вільний доступ для тих, хто йде на службу, по всій території заповідника. Зрозуміло, що безконтрольний рух натовпів руйнує заповідник. Там з’явилися навіть якісь неконтрольовані пляжі.

— Якої конфесії церква?

— Московського патріархату. Врешті, заповідник — це багато цивілізаційних нашарувань, ще з дохристиянських часів, з Давньої Греції, а не лише цей православний храм.

— Ще про одну гарячу точку: Пирогів, Феофанію під Києвом.

— Знову проблема співіснування патріотизму і прагматизму. Вже дано згоду на підготовку документів з вилучення із заповідної зони Феофанії до двох тисяч гектарів

землі. На жаль, погодилися і церква, бо там є монастир, і Академія наук, і Державна служба пам’яток. Гадаю, що за вказівкою уряду. Правда, ще Київрада не прийняла остаточного рішення. Треба негайно зупинити цей процес, адже йде наступ на Музей архітектури та побуту в Пирогові, а такого рівня музею в Україні більше немає.

Якщо йдеться про генеральні плани розвитку міст, то обов’язково повинен бути генеральний план збереження історичних об’єктів, заповідних територій. Ось щойно знесли в столиці частину Київської фортеці, бо бізнес присутній скрізь. А в Києві, на жаль, це взагалі біда, адже нема ні концепції, ні принципів гуманітарної політики столиці. Громадськість стає на захист одного об’єкта, а в цей час ламають інший. Тому краще владу змінити, аніж бігати від об’єкта до об’єкта.

— У розпалі виборчої кампанії. Перемога помаранчевих блоків не викликає особливого сумніву. Ви займаєтеся зараз у Блоці ще й концепцією організації влади після виборів, зокрема тим, щоб створити цивілізовані умови діяльності опозиції.

— Принцип нашого Блоку такий: треба раз і назавжди розв’язати питання організації влади. Щоб як тільки вибори закінчилися, суспільство знало, хто прем’єр-міністр, хто в уряді, яка урядова програма, хто в опозиції. І хто б не опинився в опозиції, він повинен мати певний статус. Наприклад, опозиція висуває віце-спікера, керівників деяких комітетів, рахункової палати, щоб мати контроль за використанням бюджетних коштів. Повертаючись у недавнє минуле, згадаємо, як місяцями йшло якесь блокування, переговори. А треба показати, що наші українські політики вміють швидко й конструктивно домовлятися. З “Нашою Україною” ми підписали угоду, тут усе зрозуміло. Але варто б уже зараз, у виборчу кампанію, зафіксувати, яким буде статус майбутньої опозиції. І тоді після виборів швидко пройдемо етап формування: ті працюють у владі, ті — в опозиції. Відкрита, цивілізована політика.

Бесідував
Петро АНТОНЕНКО

ШАБАШ ПРИ ЦАРИЦІ КАТЕРИНІ

Ігор СТОЛЯРОВ,
Одеса

В Одесі жорстоко побили активістів різних політичних партій та громадських об’єднань.

Представники Всеукраїнського об’єднання “Свобода”, Соціально-християнської партії, товариства “Просвіта” прийшли 2 вересня до будинку обласної державної адміністрації. Вони хотіли передати Президентові України Вікторові Ющенку, який мав прибути до Одеси, лист із протестом проти планів відновити пам’ятник засновникам міста, одна з головних композицій якого — зображення російської імператриці Катерини Другої.

В акції взяли участь кілька десятків активістів українських патріотичних сил.

Альтернативну акцію, на підтримку відновлення пам’ятника засновникам Одеси, проводили представники проросійської організації “Єдине отечество”. Кіль-

ка десятків молодих людей спортивної зовнішності влаштували жорстоке побиття активістів українських патріотичних організацій і партій. Їх били металевими палицями та залізними касетами. Тих, хто падав на землю, нападники били ногами.

Під час нападу лідер організації “Єдине отечество” Валерій Кауров скандував у гучномовець “Бей бандеровцев”.

За словами лідера обласної організації об’єднання “Свобода” Павла Кириленка, кілька працівників правоохоронних органів, які стали свідками нападу, “навіть не робили спроби затримати злочинців. Люди чекали зустрічі з Президентом, а прийшли бандити”.

Важкі ушкодження цього дня одержали голова обласної організації Всеукраїнського товариства “Просвіта” Олександр Степанченко, кандидат у народні депутати України від об’єднання “Свобода”

Георгій Соболев, член обласної організації Соціально-християнської партії Віталій Безеда. Члена Всеукраїнського об’єднання “Свобода” Сергія Назаренка госпіталізовано, він перебуває у важкому стані в нейрохірургічному відділенні міської лікарні № 1.

2 вересня з приводу побиття лідера об’єднання “Свобода” в Одесі Павло Кириленко подав заяву до Шевченківського районного відділу міліції, у якій міститься вимога порушити кримінальну справу, виявити і покарати учасників жорстокого побиття.

Голова Одеської обласної держадміністрації Іван Плачков повідомив кореспондента радіо “Свобода”, що доручив працівникам правоохоронних органів провести ретельне розслідування.

СОЦІАЛІСТ НІКОЛАЄНКО ПРАГНЕ НА ОФІЦІЙНОМУ РІВНІ УЗАКОНИТИ РУСИФІКАЦІЮ

“Очевидно, соціаліст Станіслав НІКОЛАЄНКО прагне на офіційному рівні узаконити русифікацію, ввівши обов’язкове вивчення російської мови в українських школах”, — заявив представник Української Народної партії у Блоці “Наша Україна — Народна Самооборона”, народний депутат України у ВР IV скликання Володимир СТУПАК. Так політик прокоментував заяву міністра освіти і науки Станіслава НІКОЛАЄНКА про те, що широке вивчення російської мови в українських школах є позитивним явищем, оскільки російська мова є мовою ООН.

“Керуючись логікою Ніколаєнка, українцям треба з першого класу вивчати найбільш “масові” мови ООН — приміром, китайську чи іспанську, якими користуються мільярди”, — зазначив Володимир Ступак. “Незрозуміло, чому Міносвіти так стурбоване питанням повернення до вивчення російської мови, в той час як викладання державною українською мовою перебуває в багатьох регіонах на геть неналежно-

му рівні”, — дивується Ступак. Він нагадав, що “в Криму та південно-східних областях шкіл та класів з українською мовою навчання не створено або створено лише на папері”. “Не виконуються численні урядові, міністерські та місцеві програми захисту української, а також відповідні обіцянки місцевих керівників”. “Саме цим має бути стурбоване Міністерство освіти й науки”, — наголошує Ступак.

Нелогічні заяви Ніколаєнка Ступак пояснює тим, що “після зради Олександра Мороза соціалісти вже не можуть розраховувати на “помаранчевий” електорат, тому й роблять ставку на електорат КПУ та ПСПУ та інших проросійських політичних сил”. На його думку, “не варто дивуватися, якщо горезвісний глава МЗС Цушко виступить з ініціативою об’єднання української та російської міліції, а колишній міністр АПК Баранівський — інтеграції українського та російського АПК”.

Прес-служба УНП

Ніна ГНАТЮК

Переглядаючи підшивку газети “Голос України”, випадково знайшла там “Звернення представників творчої інтелігенції України до партій урядової коаліції”. Воно мене дуже засмутило не лише своїм змістом, а й тим, хто підписав цю відозву. Поруч із прізвищем відомого всім своїми псевдодослідницькими статтями про Т. Шевченка Олеся Бузини побачила імена багатьох відомих письменників. Зокрема, Григорія Лютото, голови Запорізької організації НСПУ, і Андрія Медведенка, керівника Луганської обласної організації Національної спілки письменників України.

Якщо хтось із читачів нашої газети не знає, про що йдеться, то коротко переповім зміст звернення. Ті, хто взяв на себе обов’язок говорити від усієї творчої інтелігенції України, обурені “отруйними випарами” в повітрі, якими доведеться дихати їхнім онукам, а також діями “націонал-екстремістів усіх мастей”, “ідеологією шовінізму, націонал-екстремізму і людиноненависництва”. Вони проти того, щоб будувати таку “українську Україну”, де “лише українець має бути на першому місці”. Представники наукових і творчих кіл виступають проти єдиної державної мови, сповідують побудову не національної держави, а формування “єдиного мультикультурного співтовариства вільних громадян”.

Панове, скажіть, а хто в Україні, унітарній державі, виступає проти російської, біло-

УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ ЧИ МУЛЬТИКУЛЬТУРНЕ СПІВТОВАРИСТВО?

руської чи якоїсь іншої мови національних меншин?

Ідеться про те, що, згідно з чинною Конституцією України, у нас державною мовою є українська. Її мають знати усі громадяни України, в усіх державних установах при виконанні службових обов’язків послуговуватися цією мовою. Після кількох століть пригнічення і переслідування української мови вона заслуговує на те, щоб на повен голос звучати на своїй праотчій землі. Маємо спільно побудувати таку цивілізовану державу, де українці не були б упосліджені, зі своєю багатовіковою культурою і мовою не були б хутірським населенням, а могутньою світовою нацією.

Зрозуміло, що представники інших національностей є складовою частиною українського народу, і ніхто зі свідомих українців не переслідує, не утискує їх за використання рідної мови, збереження культури тощо.

Але де в Україні належна повага до української? Подивіться телебачення, послушайте FM-станції, погляньте на книжкові й газетні

розкладки... Та зі всіх усюд звучить зіпсована суржилом російська мова. Її стало навіть набагато більше, ніж було за радянських часів. То яку мову треба відстоювати і захищати?

Українська нація не може бути мультикультурним співтовариством громадян, таким собі мозаїчним полотном. Згідно з останнім переписом, українцями назвали себе близько 80 % громадян України. Наш народ — з багатотисячолітньої історією. І ті представники національних меншин, які живуть в Україні, мають з повагою ставитися до корінного люду, знати мову своєї держави, її історію і пишатися своєю причетністю до цього великого народу.

А щодо політики людиноненависництва, то хіба справжні герої України Олекса Гірник, Василь Стус, які загинули, відстоюючи людську гідність і честь, право українського народу на рідну мову і культуру, принижували людей інших національностей, закликали до ненависті? Прочитайте уважніше листи В. Стуса до сина з пермського табору — вони проіля-

карні, куди його возили на судово-психіатричну експертизу, внесли не діагноз — вирок: “патологічно чесний”. Як нам не вистає цієї стусівської чесності перед собою і Україною, перед минулим і майбутнім!

Немає в українців проблем, крім двох: не кради і не бреші... Якби не ці моральні виразки наших людей від вершин до низин, незалежна Україна вже була б однією з найбагатших і найдемократичніших країн Європи.

Лише 47 років відміряла доля Василеві Стусу. Як і Тарасові Шевченку. Але він встиг головне — викристалізувати свою душу у віршах, залишити нащадкам духовний заповіт, стати мірилом моральної чистоти і величчя для багатьох мільйонів співвітчизників.

*Верни до мене, пам’яте моя!
Нехай на серце ляже ваготою
Моя земля
з рахманною журбою,
Хай сходить співом
слово солов’я
В гаю нічному.
Пам’яте, верни
Із чебреця, із липня жаротою.
Хай яблука осіннього достою
В мої червонобокі
виснуть сні.
Нехай Дніпра уроча течія
Бодай у сні, у маячні струмує.
І я гукну. І край мене почує.
Верни до мене, пам’яте моя!*

6 січня 2008 року Василеві Стусу виповнилося б 70. Вірилося, що за цього півроку, що відділяє нас від ювілейної дати, вдасться видрукувати нове видання творів Василя Стуса. Як повідомив нас син поета Дмитро Стус, він працює над упорядкуванням 12-томника, куди ввійдуть вірші, переклади, листи, проза, літературознавчі праці. Вперше видання творів В. Стуса обіцяє фінансувати держава.

Коли проходжу повз Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАНУ, де в аспірантурі навчався Василь Стус, повз парламентську бібліотеку, де він опрацьовував сотні томів, думається: замість пам’ятника революціонераві Петровському, що поряд із книгозбірнею, мав би бути гідний пам’ятник Василеві Стусу. Всього метрів двісті звідси до монумента В’ячеслава Чорновола. Час шанувати своїх національних героїв, читати їхні сповідальні рядки, адресовані нам, бути не просто людьми — нацією.

ті любов’ю, милосердям, глибокою повагою до культури і мови інших народів. Звичайно, не йдеться про імперські російські інтереси, які, на жаль, ще досі живуть у свідомості багатьох із тих, хто підписав цю відозву.

Я подзвонила у Луганськ до Андрія Медведенка і запитала, як міг мій колега поставити свій підпис поруч з О. Бузиною. Керівник Луганської письменницької організації відповів, що не ставив свого підпису під цим текстом. Тоді ж подзвонила у Запоріжжя до Григорія Лютото, талановитого поета, заслуженого діяча мистецтв України, автора прекрасних пісень про махновську волюницю.

Пан Григорій, зам’явшись, відповів, що тоді, коли він підписував це звернення, під ним стояли прізвища лише запорізьких митців. І почав розповідати, що обласні організації творчих спілок залежать від місцевої влади, а з центру ніякої допомоги не отримують.

Отакі невеселі справи. Нас, українців, поливають багном, звинувачують у всіх земних і неземних гріхах, а дехто з тих, хто мав би відстоювати національну ідею, державність української мови в Українській державі, знання рідної історії у всій її повноті, добровільно засовує голову в імперське ярмо, відмовляється від тих надбань, що так нелегко здобути у перші роки незалежності...

Чи ж будемо мовчати, браття-українці, і надалі?

Ніна ГНАТЮК

У перші вересневі дні, коли ранкова прохолода нагадує про осінь, а на кожній міській вулиці торгують розкішними айстрами, завше думаю про Василя Стуса. І разом із друзями майже щороку їду в село Рахнівку Гайсинського району на Вінниччину, щоб уклонитися хаті, криниці, деревам — землі, що народила поета.

Торік на подвір’ї школи, що носить ім’я видатного земляка, відкрито бронзове погруддя поета. Скульптору з Києва Борисові Довганю пощастило передати характер Василя Стуса — його непослухливості, безкомпромісності, жертовну любов до України.

Як вдалося Василеві Стусу, синові колгоспного бригадира, який 1940 року переїхав з родиною на Донбас, не злитися з робітничою масою, а пізніше, в аспірантурі, не стати правофланговим літератури соціалістичного реалізму? Були б кандидатська, докторська, монографії, збірки віршів, одностомники і багатотомники до ювілеїв. Але це була б зовсім інша людина — не Василь Стус. У начерку автобіографії він написав: “Якби було краще жити, я б віршів не писав, а робив би коло землі. Ще — зневажаю політиків. Ще — ціную здатність чесно померти”.

Він народився на землі Івана Богуна. Полковник Вінницький і Кальницький відмовився підтримати Переяславську раду 1654 року, зламав об коліно шаблю і до кінця життя не захотів коритися московському цареві. Чи не з коренів Богунової непокори зростає і древо Василевого духу?

Грудень 1962 року. Після служби в армії Василь Стус працює вчителем української мови й літератури в Горлівській середній школі № 23. Сюди ж отримав направлення після закінчення Львівського університету Василь Шиманський. Якось обидва Василі після уроків подалися до робітничої їдальні. Саме цього дня на шахті видавали аванс, що неодмінно супроводжувався масовою пиятикою.

Коли підійшли до віконечка, з якого видавали страви, Василь Шиманський попросив:

— Дайте мені, будь ласка, на перше — борщ, на друге — шніцель з картопляним пюре, а також компот.

Хтось із підпільної групи шахтарів, що стояли за вчителями, не витримав. Брутально вигукуючи,

«ЦІНУЮ ЗДАТНІСТЬ ЧЕСНО ПОМЕРТИ»

що він думає про них, їхніх родичів, обурився:

— Ти шо, падло, по-нашому гаваріть не умеєш, шо ти гаварішь “дайте на перше”, ти што, не можешь по-человеческі сказать — “дайте на первое?”

Жінка, що подавала страви, прагнула заступитися за вчителів, але горілка додавала шахтарям зухвалості:

— А нам наплевать, шо оні учителя. Не убилі етіх бандеровцев у 45-м, так сейчас добийом.

Василь Стус розвертається, хапає того плюгавця за петельки, підіймає вгору:

— Замовкни, негіднику, бо викинемо геть з їдальні.

Історія банальна, чи не так? Багатьом з нас доводилося чути на свою адресу щось подібне. Але для Василя Стуса цей прикрий випадок став поштовхом до дії, до визначення всього подальшого життя. Тієї ж ночі, 12 грудня 1962 року, він пише листа Андрієві Малишку. Є в тому листі такі рядки: “Як можна жити далі? Як можна з цим миритися? Зовсім не важко знайти факти найгрібшого шовінізму, безсоромного національного приниження... Я вважаю, що доля Донбасу — це майбутня доля України. Я знаю, що заради щастя рідного народу я міг би всім пожертвувати; я знаю, що тут я вихований рідним духовним хлібом — “Жагою” Рильського, Вашим віршем “Батьківщино моя”. Тож скажіть, поете, що робити?”

Зрозумійте мене в моєму горі, бо я чую прокляття віків, чую, без-

діяльний, гріх перед землею, перед народом, перед історією. Перед людьми, що своєю кров’ю кропили нашу землю. Довгий мартиролог борців за національну справедливість лишає нам історію. А ми навіть на гнів праведний не можемо здобутися”.

Цей же праведний гнів — усвідомлення того, що “твій гайдамацький рід ріжуть лінвами на обіддя кілька сот божевільних літ”, піднімуть Василя Стуса 4 вересня 1965 року у київському кінотеатрі “Україна”. І він попросить встати всіх, хто проти арештів української інтелігенції, хто не хоче миритися з долею безсловесних рабів.

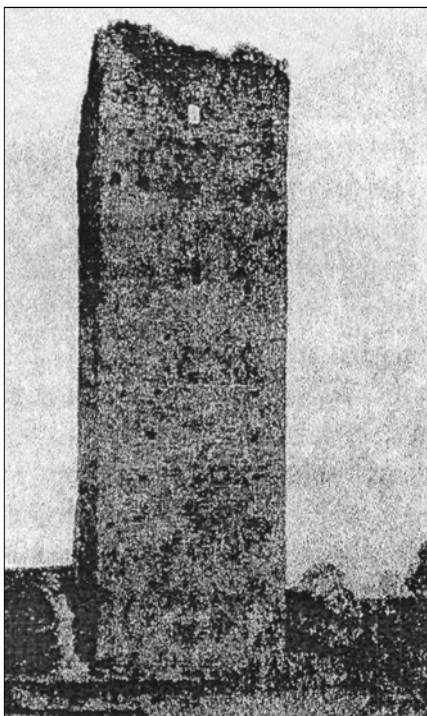
Те 4 вересня стане знаковим у його долі. Від цього дня аж до 4 вересня 1985 року — два десятиліття — будуть щерть виповнені переслідуваннями, пошуком роботи, арештами, допитами, таборами в Мордовії та Пермській області, голодуваннями і карцерами. І лише миттєвими зблисками сонця у цій гнітючій карцерній темряві стане одруження з Валентиною Попелюх — його вірною, прекрасною, одухотвореною Валечкою; народження сина Дмитра, а незадовго до кінчини — звістка, що народився онук, що Стусів рід продовжується. А ще пахла йому насінням рідна хата у Рахнівці, чувся мамин голос над колискою, звучали колядки і щедрик дитинства, приходили у короткі, тривожні сні київські сосни, що шуміли під вікнами їхньої з Валею оселі на вулиці Чорнобильській... Як мавив він цими соснами, рідною хатою, бібліотекою, поїздками з друзями на Прип’ять — усім тим, що становило осердя життя. Але свідомо пішов супроти течії байдужості, пристосуванства, міщанського животіння, бо інакше не зміг би жити — очі предків дивилися йому в душу. І він пожертвував кар’єрою вченого, домашнім затишком, насолодою взаємного кохання. Але не поступився совістю і честю.

Його мучило — “сидять по шпарах всі мужі хоробрі, всі правдолюбів, чорт би вас побрав”. Це ті, хто тоді пристосувався до життя, а нині отримують ордени і медалі. А йому 5 травня 1972 року лікарі Павлівської лі-

Олена ШУЛЬГА,
м. Київ
Світлина з сімейного
архіву автора

Зі скупих рядків підручників з історії України важко скласти об'єктивну думку про події на Волині та в Польщі у воєнні й перші повоєнні роки. Самі назви споконвічних українських земель — Холмщина, Підляшшя, Надсяння, Лемківщина — мало про що говорять нинішньому поколінню учнів та студентів. А між тим у цих топонімах — глибока трагедія західної частини українців, примусово виселених, фактично вигнаних зі своїх етнічних земель, розпорошених поміж чужих людей. Не з власної волі люди блукають світом. Українців переселили на схід, не спитавши згоди у них самих. Втрачено величезний пласт духовної і матеріальної культури, забуто говірку. Зруйновано родинні зв'язки, сільські громади, знищено священні предківські могили, поруйновано храми, деякі церкви перетворено на костели. В одномиті працелюбний і заможний господар перетворився на жебрака й блукача на чужині. Люди втратили батьківщину, культуру, світогляд.

У роки між світовими війнами українці становили найчисленнішу та найактивнішу національну меншину Польщі: близько 5 млн осіб або 15 % населення країни. Після перекроєння кордонів (Микита Хрущов, тодішній керівник УРСР, виступав за те, щоб Холм і Перемишль належали до України, але Москва відмовила) й анексії Східної Польщі Радянським Союзом кількість українців скоротилася до 650 тис. 9 вересня 1944 року в Любліні було підписано "Угоду між урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР". Це був так званий обмін населенням. А чи хто подумав про те, як почуватиметься оте населення під час "обміну" та після нього? Ані Польща, ані УРСР 1944 р. не мали повноважень підписувати міждержавні угоди, бо не були суб'єктами міжнародного права, але так чи інакше ця угода — фактично дозвіл на етнічні чистки — поставила величезну кількість людей перед вибором: бути чи не бути. "Одним розчерком пера, за традиційним більшовицьким взірцем вдалося зробити те, про що мріяли польські націоналісти роками. Ще йшла війна, ще не були встановлені кордони, а Польща на основі цього документу

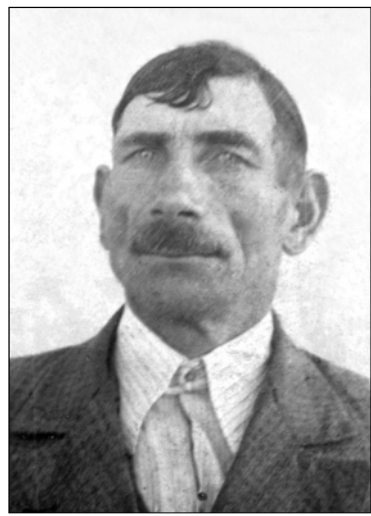

Вежа поблизу с. Стовп'є,
яку збудував Данило Галицький

ши Україну двох стародавніх княжих столиць — Холма і Перемишля, бо боявся посилення повстанчої боротьби в Західній Україні, адже УПА мала на Холмщині, Лемківщині та Надсянні підрозділи та місця базування. На Холмщині, багатій українській землі, де споконвіку жили і трудилися українці, гинули цілі сім'ї, палали українські села, руйнували українські православні церкви, закривали українські школи. Українців депортували з їхньої споконвічної землі, а поляків виселяли з чужої, тому розмови про "обмін населенням" абсолютно позбавлені логіки.

Протягом 1944 — 1946 років у ході операції "евакуації" українського населення з території Польщі, за офіційними даними, з етнічних земель було виселено 482 880 осіб, що склало 97 % українців, які мешкали на Холмщині, Лемківщині, Підляшші та Надсянні. Депортація мала на меті асиміляцію, денаціоналіза-

"Почуваюся ошуканою.
У мене забрали землю моїх предків".

Степан Сидорович Козел,
брат Марії Марцинюк,
якого вбили поляки 1944 р.

госпу тоді ще не було. Діти пасли худобу в чужих людей, у них і мешкали. Свою хату — дві кімнати і сніг — збудували пізніше. У ній 1960-го помер мій дідусь Калістрат, 1979-го — бабця Марія Сидорівна. У цій хаті оженилися мої дядьки Йосип і Степан, тато Володимир, походили заміж тітки Євгенія, Степанида, Марія, Ніна, Софія і Галина, довго жила тітка Ганя, народилися двоюрідні сестри Неля та Ольга. Вона й зараз стоїть, стара хата Марцинюків, щоправда, там ніхто вже не живе... Пам'ятаю, тато спілкувався зі своєю матір'ю не зовсім зрозумілою мені мовою — ще жила пам'ять про Холмщину. Він і зараз сумує за рідною землею.

Згасає останнє покоління депортованих (тодішні діти та підлітки), їхні нащадки втрачають історичну пам'ять, не знають правди про долю предків. Утрачено традиції, звичаї, духовні надбання, національні святині. Цвинтарі поруйновано, стерто з лиця землі. Українці під час депортації й після неї зазнали наруги і приниження, переслідувань та репресій.

А була ж потужна культура — матеріальна та духовна. Була спільнота, яка мешкала на споконвічних українських землях, але зараз ця земля уже не наша, у хаті, де народився мій тато, живуть чужі люди.

Почуваюся ошуканою. У мене забрали землю моїх предків, я ніколи не бачила могил, де вони поховані, ба більше — не знаю навіть, як їх звали; не їла яблук із тих садів, які вони посадили — для мене; не купалася в річках, де купалися вони; не пила води з джерел, де вони брали воду; не ходила до церкви, в якій хрестили мого тата, молилися мої прадідуся та прабабусі. Обурююся — про депортацію не говорили у школі, мало писали в газетах. Почуваюся окраденою — не знаю говірки, якою спілкувалися мої прашури. Належу до тих, кому неонаково, тому хочу, щоб наші діти — уже внуки та правнуки депортованих — знали правду про долю предків, які випали з історичної путі, з волі зайд розпорошилися по світу, загубилися — люди поміж людей. Як Ти живеш, Холмщино, без нас? І чи гідно ми живемо без Тебе? Холмщаків та їхніх нащадків зараз в Україні близько 2,5 мільйона. За даними опитувань львівського товариства "Меморіал", 73,5 % депортованих досі відчувають тугу за рідною землею.

Скільки ще таких, як я, нащадків вигнанців, доля розкидала світами, і багато з них навіть не знають, крізь які кола пекла довелось пройти їхнім предкам. Проте інколи озивається пам'ять віків, і снігати невідомі верби над тихими плесами та пахнуть яблука з дідового саду.

ВТРАЧЕНА ЗЕМЛЯ: МЕНІ НЕОДНАКОВО

одразу позбулася близько 600 тисяч українців. Шляхом обіцянок щасливого життя у вільній Україні, свободи національного розвитку, методами залякування й обману, а в багатьох випадках і провокацій, вдалося за короткий термін переселити десятки тисяч українців до УРСР і сплюндрувати квітучий край за Сяном". (Криницький С. Боротьба української громадськості за ліквідацію наслідків операції "Вісла" // Акція "Вісла" в контексті українсько-польських відносин XX ст.: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 50-літтю проведення акції "Вісла" (19 квітня 1997 р.). — Івано-Франківськ, 1999. — С. 73–76). Так методами тоталітарного терору було розв'язано "українське питання": нема людей — нема проблеми. Ця акція, яка фактично порушувала права людини і мала на меті знищити духовні корені народу, охопила територію 19 500 кв. км — Холмщину, Лемківщину, Надсяння, Підляшшя, де від доби Київської Русі мешкала єдина українська спільнота. До того ж, відносини між поляками та українцями, які завжди були напруженими, починаючи з XVI століття, на західноукраїнських територіях з 1939 року загострилися до краю.

Переселення, яке розпочалося 1944-го і тривало до 1946-го, відбувалося на згарищах українських сіл, українців убивали тільки за те, що вони українці. Не злічити всіх місць відомих і невідомих поховань закатованих братів. Виїзд або невиїзд з рідних земель означав життя або смерть. Надії на порятунок холмщаків поклали лише на загони УПА. А уряд СРСР так легко віддавав етнічні українські землі Польщі, позбавив-

Крайній ліворуч Йосип Корнійович Марцинюк,
небіж Калістрата Марцинюка

цію українства, адже депортованих розселили в 17 областях УРСР. Серед вигнанців була і родина мого діда, Калістрата Йосиповича Марцинюка.

Марцинюки споконвіку мешкали в селі Стовп'є за шість кілометрів від Холма. За спогадами мого батька, Володимира Калістратовича, в хорошу погоду можна було побачити саме місто, а в селі мешкали здебільшого українці. Село було заможне — мало млин і молочарню. Не бідувала й родина Марцинюків, яка росла одинадцятьох дітей: мала 9 га орної землі, де вирощували льон, пшеницю, жито, буряки, мала сінокіс і шмат лісу, пару коней, корову, реманент. Простора хата, поділена на дві половини, де місця вистачало всім, стояла причіпком до сонця. За хатою від клуні — молоденький садок, який тієї трагічної для родини весни вперше зацвів, але яблук з нього так і не довелося скуштувати... Навесні засіяли поля, але врожаю зібрати не встигли. Для мого тата це була остання весна дитинства на рідній землі...

Згоди на переселення ніхто не питав: посадили в товарняк — і в дорогу. Дозволили, щоправда, взяти з собою майно: корову, коней, зерно, борошно. Їхали по дві сім'ї в одному вагоні в антисанітарних умовах — люди разом з ху-

У тій хатчині прожили рік. А навесні 1947-го почали ширитися чутки, що поляки відкривають кордон і можна буде повернутися на батьківщину. До того ж, у степу війнуло голодом. Тоді вся велика родина Марцинюків вирушила на Волинь, ближче до кордону, з надією оселитися на рідній землі. Однак вивозили не для того, щоб дати можливість повернутися. По той бік кордону — поляки, тепер вони там хазяйнували.

З Балти тікали вночі. Запрягли купленого за два метри (центнери) кукурудзи коня ("польських" коней забрали до колгоспу) у виміняного в сусіда воза, посадили на нього малих дітей — старші йшли пішки — і в дорогу. "Я був старший, — згадує мій тато (1936 р. н.), — тому йшов пішки. На возі їхали Степан (1940 р. н.), Галя (1942) і Софія (1939). Ішли від села до села, за день долали близько 20 км. У дорозі були два тижні. Зупинилися аж на Рівненщині, бо почули, що тут є вільна панська земля. (1939-го, коли Західну Україну приєднали до СРСР, пані-поляки втекли до Польщі; повоєнні колгоспи ще не встигли прибрати до рук усе їхнє майно — О.Ш.). Нашу сім'ю прихистила найбідніша в селі жінка, а влада вдавала, що ми для неї не існуємо".

Сіяли землю, а її було близько двох гектарів, з того й жили. Кол-

Крайній ліворуч Йосип Бзита,
якого вбили поляки 1944 р.

“Четверта міграційна хвиля з України має стати першою хвилею повернення на Батьківщину”.

Олександр ШОКАЛО

Тривожним симптомом анемії українства стала ініціатива декого з так званої еліти, далекої від усвідомлення національних завдань (національної ідеї), про створення в Українському домі в Києві музею “Українці у світі”. Основна місія такого музею: “формування нових національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань сучасної людини, в першу чергу дитини, виховання її поваги до нашого історичного минулого на прикладах наших видатних співвітчизників”, “діячів українського походження, які *творили поза теренами рідної землі*”.

Які ж “нові національні світоглядні позиції, ідеї” й “переконання” сформує в наших сучасників, передусім у дітей, оця ретроспективно-некрофільна ініціатива? Такий музей можна назвати хіба що пантеоном української пропащі сили. Бо змарновані для України таланти, які змушені були творити у вигнанні, — це не національна слава, а національна ганьба й трагедія. І спричинює її чужа, не гідна народу влада, яка роздирає Україну вже понад тисячу років, прирікаючи корінний люд на вигнання. Якби цей наш людський ресурс реалізовував себе не на чужині, а в Україні, ми мали б передову державу в світі. А поки що шукаємо свою долю між вигнанцями та останціями. А виховувати гідних громадян належить усе-таки на прик-

Валерій РЯБЕНКО, виконавчий директор МГОУ “Четверта Хвиля”

Збори Ради МГОУ “Четверта Хвиля” відбулися рівно через рік після установчого з’їзду організації (19—21 серпня 2006 р.), у якому взяли участь 94 делегати від 48 українських громадських організацій із 19 країн світу. Скликанням з’їзду й створенням МГОУ “Четверта Хвиля” завершився тривалий етап налагодження контактів громадських організацій українських трудових мігрантів між собою та з Батьківщиною, їх об’єднання в єдину організацію, спрямовану на координацію спільної діяльності.

Появу нової організації спонукали, принаймні, чотири групи проблем. Найактуальнішою з них є забезпечення самоврядності багатомільйонної української громадськості, яка опинилася за кордоном. На певному етапі свого перебування в чужому соціальному й національно-культурному оточенні наші трудові мігранти по-перше, відчули гостру потребу об’єднання своїх зусиль шляхом створення громадських організацій. Водночас перед ними постала проблема грамотного й ефективного управління новоствореними організаціями, координації їх діяльності та взаємодії як з урядовими та громадськими структурами країн перебування, так і з вітчизняними державними та громадськими організаціями.

По-друге, стала очевидною необхідність посилення громадського впливу на розвиток правової підтримки громадян України, які перебувають за кордоном. Перше місце серед цих проблем посіло завдання забезпечення громадянських прав наших співвітчизників, які перебувають за кордоном, насамперед їхнього виборчого права.

По-третє, постійної громадської уваги й лобювання вимагають проблеми соціального захисту українців, які перебувають за кордоном, — створення профспілок, системи справедливого пенсійного забезпечення тощо.

По-четверте, особливе, головне місце посідає завдання значного посилення тиску громадськості на створення в Україні таких економічних та соціально-політичних умов, які усунули б численні причини нинішньої трудової міграції (безробіття, низьку вартість праці, низький рівень життя, відсутність серйозних соціальних гарантій і впевненості у завтрашньому дні) та сприяли б масовому поверненню українських мігрантів на Батьківщину, до своїх сімей, до праці на своїй землі.

Однак нинішня соціально-політична реальність в Україні змушує серйозно задуматися над нашим майбутнім. Надзвичайно стривожило безпрецедентне, нечуване за своєю цинічністю порушення виборчого права близько восьми мільйонів українських громадян, які перебувають за кордоном. Відомі всім останні зміни й доповнення до виборчого законодавства України грубо порушили Конституцію й дуже обмежили їхнє виборче право. Це викликало масове й глибоке

ладі тих, які ні за яких обставин не покинули рідної землі, узяли на себе тягар її історичної долі, зберегли свій етнічний генофонд і духовний тип, свою громадянську гідність і політичну волю, часто страчаючи на це здоров’я й життя. Ось яку політичну вимогу громадянина до правителя сформулював ще в середині XVI століття визначний український гуманіст С. Оріховський: “Якщо ти мудрий, тоді й я вільний, багатий, щасливий. Ну, а якщо не мудрий? Тоді я раб, бурлака, вигнанець. Отже, я нещасний від твого прогріху”. Ця моральна вимога свідомого громадянина стосується й нинішньої владної “еліти”, яка прирекла на вигнання з “незалежної України” понад вісім мільйонів найпродуктивнішої частини українського суспільства.

А як же бути з реалізацією національної ідеї українцями на рідній землі? Ось що пропонує у своїх “прожектах” новостворена “фабрика думок” — “Всеукраїнська експертна мережа”: “Місія України — бути джерелом духовної наснаги людства. У цьому її велич і її національна ідея”. Тобто Україні відводиться роль донора. І не тільки духовного, бо Україна експортує у світ, крім людських, передусім духовно-інтелектуальних,

ресурсів, ще й природні сировинні ресурси. То хіба в цьому наша велич і суть національної ідеї? Національна ідея — це програма саморозвитку нації з власних первин власними силами. А основою національної ідеї є економічний націоналізм, бо тільки на національній економіці формуються національна політика й державний лад — національна держава. Економічний націоналізм — саморозвиток продуктивних сил нації на своїх особливих ресурсах. Тільки власними силами на власних ресурсах нація може створити конкурентні переваги й реалізувати себе. Для України традиційною основою самореалізації є сільське господарство — агрокультура, і на її питомих природно-інтелектуальних ресурсах формується національний генофонд, який становить триєдність біологічної, духовної й інтелектуальної складових. Біологічна складова виявляється в адаптивному типі, в здатності пристосовуватися до зовнішніх умов, духовна — в духовному типі, що є сукупністю стабільних рис (етосу) духовно зрілої людини чи нації. А інтелект є потужним ресурсним знаряддям нашої природи й духу, завдяки якому ми самовідтворюємося, саморозвиваємося, самокеруємося.

Нам передусім необхідно відтворити цілісність соціальної структури українського суспільства, повернувши українців із чужини додому, та спрямувати людські, передусім духовно-інтелектуальні, ресурси на розвиток духовної, соціально-економічної й політичної сфер. Так ми створимо національну ресурсну систему, яка вбере в себе дієвий інтелектуально-духовний потенціал світового українства. Молоді українські інтелектуальні сили із середовища “четвертої хвилі” трудової міграції започаткували масштабний соціально-економічний проект “Четверта Хвиля”, в основу якого покладено нову парадигму життя в Україні на засадах економічного націоналізму, що ефективно працює у провідних країнах світу. ***Суть нової парадигми: “Українці — для України!”*** Це те, що понад сто років тому провістив Іван Франко: “Нам пора для України жити!” Ось тому четверта міграційно-еміграційна хвиля має стати останньою хвилею відпливу нашого люду на чужину і першою хвилею повернення додому. Та для здійснення спільними силами національних завдань — своєї національної ідеї — необхідно запровадити нову систему управління українським суспільством на засадах національної ідеології.

«ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ»: ОД ВІДПЛИВУ ДО ПОВЕРНЕННЯ

22 серпня 2007 року в Києві відбулися річні збори Ради представників Міжнародної громадської організації українців “Четверта Хвиля”. Учасники зборів розглянули широке коло питань: від звітів представників країн перебування українців та керівників профільних комісій про діяльність громад до визначення стратегії державної політики щодо українців за кордоном і прийняття Державної програми повернення українських трудових мігрантів на Батьківщину та забезпечення виборчого права громадян України за кордоном.

громадян України, які перебувають за кордоном.

Розробка і прийняття державної програми повернення українських трудових мігрантів на Батьківщину.

Вдосконалення виборчого законодавства та створення необхідних організаційних і технічних механізмів реалізації виборчого права кожного українського громадянина, який перебуває за кордоном.

Особливу увагу учасники зборів приділили обговоренню й затвердженню стратегії та плану тактичних заходів боротьби громадськості за вдосконалення виборчого законодавства щодо забезпечення виборів за кордоном. Головна мета цього плану — запровадження для громадян, які перебувають за кордоном, системи поштового голосування, яку використовує багато інших країн. План передбачає розробку громадського варіанту необхідних змін і доповнень до виборчого законодавства, широке їх обговорення за участю громадськості та представників державної влади на науково-практичних конференціях і “круглих столах”, а також організацію потужного лобювання прийняття цих змін і доповнень Верховною Радою України. Першу науково-практичну конференцію з цього питання заплановано провести за підсумками дострокових виборів до ВР наприкінці поточного року. Ще одна науково-практична конференція й два “круглі столи”, на яких обговорюватимуться всі аспекти гарантованого і справедливого забезпечення виборчого права громадян

України за кордоном, відбудуться наступного року.

Турбуючись про концептуальне й законодавче забезпечення необхідного рівня підтримки українських трудових мігрантів за кордоном та їх повернення на Батьківщину, МГОУ “Четверта Хвиля” дбає й про соціально-економічні та політичні аспекти цієї проблеми. Зокрема, учасники зборів обговорили стан підготовки та проведення у жовтні поточного року І Економічного форуму українців світу, зініційованого торік на установчому з’їзді організації. Основні концептуальні засади майбутнього І ЕФУС висвітлив голова МГОУ “Четверта Хвиля”, координатор Експертної ради з підготовки Форуму Олександр Шокало. **Провідна ідея підготовленої на Форумі соціально-економічної програми — четверта міграційно-еміграційна хвиля має стати останньою хвилею відпливу нашого люду на чужину і першою хвилею повернення додому.** Скликання Форуму й регулярне його проведення у майбутньому спрямоване на єднання українських підприємницьких сил світу, посилення їх зв’язків з Батьківщиною та сприяння корінним змінам в економіці, які, в свою чергу, мають привести до припинення відтоку робочої сили й інтелектуального ресурсу нації за кордон.

Концепція І Економічного форуму українців світу передбачає:

визначити місце української економіки в глобальному світовому господарстві та запропонувати стратегію розвитку українського суспільства через аграрний сектор, що має забезпечити основу відродження генофонду української нації й добробуту країни;

означити перспективні напрями розвитку українського малого й середнього бізнесу та створити координаційно-діловий центр його підтримки для залучення вітчизняних і закордонних інвестицій;

запропонувати пілотні проекти (мікроекономічні моделі) в цих перспективних напрямках для спільної реалізації з інвесторами; створити систему правової й організаційної експертизи цих проектів та страхових гарантій інвестицій;

запропонувати інноваційну модель (нову ідеологію) суспільного управління в процесі реалізації цих проектів на засадах спільної дії, взаємодопомоги та задати новий імпульс соціально-економічному, екологічно безпечному розвитку Української держави.

Реалізація пропонованої економічної моделі стане вирішальним імпульсом відродження, реструктуризації та ефективного розвитку національної економіки, створення нових робочих місць, формування стійкої економічної й соціальної перспективи, що спонукатиме українських трудових мігрантів до повернення на Батьківщину. Повернення восьми мільйонної частини українського соціуму (яка, до речі, складає чверть усіх виборців країни) означатиме возз’єднання вітчизняного громадянського суспільства, відновлення його структурної цілісності, збагачення досвідом громадського й суспільно-політичного життя, набутого в розвинених країнах.

Людмила ДЕГТЯРЬОВА

Питання “на засипку”: з чого вирізьблено предмет, який вважають найбільш раннім шедевром кам’яного віку? Логічною була б відповідь, що це якесь особливе знаряддя з кременю. Адже безліч таких речей зібрали археологи на всіх континентах. Насправді це предмет первісного культу, мисливський амулет. З неймовірною майстерністю він вирізьблений з гагату.

Що ми знаємо про гагат? В Україні його практично забуто. Хоча були часи, коли курортники всіх верств, разом з членами імператорської родини, залюбки купували чудові гагатові прикраси, оздоблені сріблом. Їх робили в Криму місцеві татарські ювеліри з тамтешнього бешуйського гагату. Після депортації більшовиками корінного населення цей художній промысел зник.

Гагат — кривий брат бурого вугілля. Разом визрівали на дні морів та лиманів, куди ріки юрського періоду виносили відмираючу деревину. В більшості воно стало паливом. Окремі лінзи, збагачені бітумом, досягли стану коштовного каменя. Музеї Англії, Німеччини, Іспанії, Франції, Америки пишаються власними експозиціями церковних та світських гагатових прикрас. У нас в Херсонському музеї м. Севастополя можна бачити вироби античної доби з гагату місцевого Бешуйського родовища. Це браслети, яким понад 2 тисячі років, але гагат абсолютно не втратив свого глибокого яскраво-чорного забарвлення.

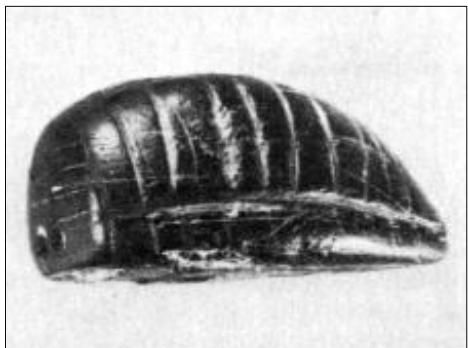
Безліч разів цей легкий, мов пір’їнка, камінь злітав на гребінь моди. Ми мандруватимемо епохами його найбільшої популярності. Вже в давнину ювеліри визначили статус гагату як еталон чорного кольору для самоцвітів. Після полірування його благородне забарвлення стає ще виразнішим, а сам камінь — оксамитовим на дотик. Завжди теплий, легко піддається різьбленню, чим нагадує чорний бурштин. Саме тому одна з численних давніх назв гагату — це *succinum nigrum*, тобто “чорний бурштин”. Найбільше пасує цьому красеню старовірменське “гішері”, тобто “ніч”.

ГАГАТОВІ УНІКУМИ КАМ’ЯНОГО ВІКУ

1916 року у верхів’ї Дунаю в Німеччині археологи досліджували древню стоянку. Визначили вік між XV й X тисячоліттями до н. е. Серед недосконалих крем’яних знарядь було “скам’яніле тільце оси”. Щоправда, для оси завелике — 4 см. З часом з’ясувалось, що знайдено репліку личинки мухи, ідеально вирізьбленої з гагату. Для часів палеоліту виріб просто геніальний.

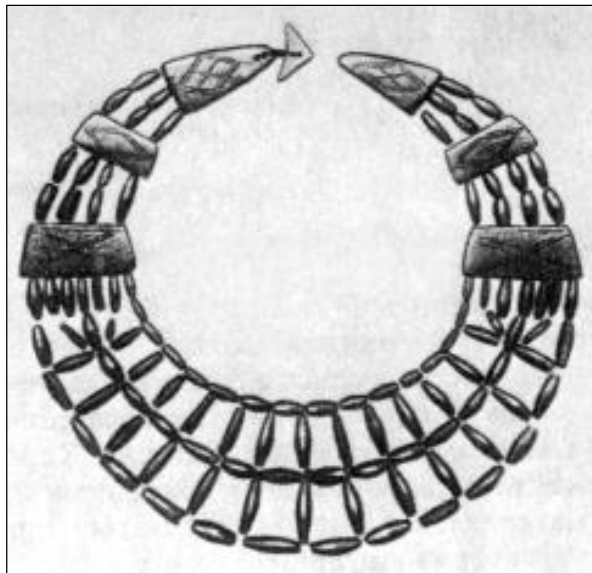
Личинка паразитує під шкірою полярного оленя. Ці тварини жили в північному Придунав’ї, коли там розтанув льодовий панцир і за стадами оленів потяглись мисливці. Але чому саме личинку було обрано за модель мисливського амулету? Зрозуміти ідею давнього різьбярка допомогла сучасність. Ескімоси Аляски носять і зараз такі амулети з оленього рогу. Личинку як делікатес вживають у їжу замороженою на мисливських святах.

1926 року в передгір’ї німецьких Альп досліджували ще одну стоянку подібного віку. Цього разу приголомшила гагатова статуетка їжачка. Вона залишається поки єдиною знахідкою для свого часу. Поруч з їжачком на стоянці знайдено гагатову фігурку дівчинки, специфічно стилізованої. В обох предметах просвердлено дірочки, щоб носити разом як підвіси. Наїжачена тваринка, що охороняє дівча — чудово продуманий талісман.

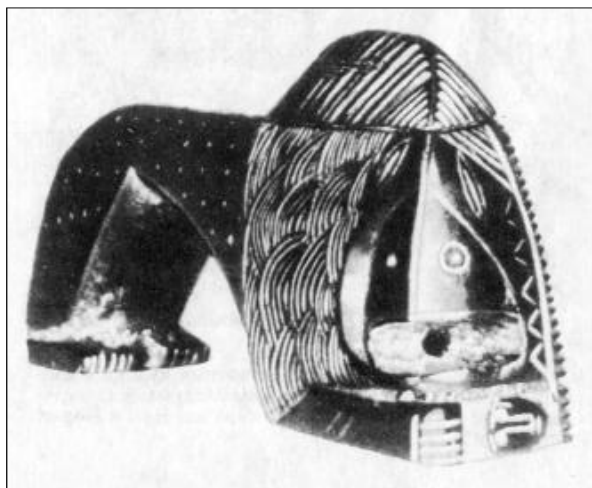

Гагатові репліка личинки.
Мисливський амулет кам’яного віку.
Німеччина

ПРИКРАСИ ДЛЯ ЧАСУ

Гагатові намисто
докельтського періоду. Англія

Гагатові статуетка лева
періоду римської колонізації Германії.
Кельтський музей

У музеях Англії, Шотландії, Ірландії можна побачити розкішні вітрини, повні гагатових виробів доби неоліту — бронзи. Ще б пак — ця територія “засіяна” тисячами могильників. Лише в межах Шотландії розкопано 60 курганів з похованнями вождів тих родів, які хвилями накочувались, мігруючи з континентальної Європи. Рештки цих вельможних осіб прикрашені гірляндами майстерно вирізьбленого гагатового намиста з каменю британських родовищ. З 2700 р. до н. е. почалась міграція з континенту людей, які вже вели осіле життя. З

Гагатові парний медальйон.
Період римської колонізації
Британії

поховань цього часу вилучено розмаїття гагатових речей: гудзики, сережки, кулони, численні амулети та обрядово-культові вироби для кельтських жерців — друдів.

На теренах Німеччини такі речі з’явилися значно пізніше — близько 800 р. до н. е. Це пояснюють не браком майстрів, а браком каменю. Коли під кінець бронзового віку відкрили нові германські родовища, художній рівень та кількість гагатових прикрас у Британії і Німеччині стали однаковими. Цікаво, що в німецьких намистах гагат комбінували з керамікою, склом, навіть з людськими зубами. Коли звичай пом’яшали, зуби замінили невеличкими білими мушлями, перламутром, згодом — перлинами. Їх добували у гирлах річок на території Північної Європи.

ГАГАТ У ДОБУ ЕКСПАНСІЇ АНТИЧНОГО РИМУ

За кожною експансією Риму проглядає жага коштовностей. Про землі Британських островів говорили як про бездонну скарбницю коштовного каміння. Посилались на грецькі міфи про багатства тамтешнього народу — гіпербореїв.

55 р. до н. е. Римський флот з 10 тисячами легіонерів дістався британського берега. Але армату зустрів шалений опір кельтських воїнів. Вони, до того ж, мали дивовижне війовниче розфарбування: ноги та руки сині, вуса й довге волосся — червоні. Груді ватажків прикрашені багатоярусним чорним намистом, вирізьбленим з надзвичайною майстерністю. То був *gagates*, дуже популярний у Римі. Його завозили з малоазійського міста Гагес, звідки походить назва каменю. Але не завжди він був високоякісний, кельтський виглядав незрівнянно краще.

Але дістатись британських гагатових родовищ на цей раз не судилося. Римляни були змушені втікати від кельтських списів, стріл та рукопашного бою. Наступного року припливло вже 25 тис. воєнків на чолі з непереможним Юлієм Цезарем... Римська колонізація Британських островів тривала понад 400 років.

Римські різьбярі прищепили кельтським майстрам більш високохудожній рівень роботи з гагатом, навчили мистецтва різьблення камей та інталій. Камей зображенням жакхливої Горгони Медузи замовляли римські воєнки. Чим страшніше, тим потужніша сила амулету — нехай ворог кам’яніє. У заручених пар та молодого подружжя дуже популярними були медальйони з їхніми парними портретами. Мисливці та легіонери вважали за необхідне мати ножі та кинджали з ручками, вирізьбленими з гагату. Традиційні гагатові прикраси — сережки, кулони, намиста, цільні кругові персні, браслети тощо.

До Рима цих речей не вивозили — тамтешні майстри з нетерпінням чекали на брили гагату найвищої якості. Попитом користувались переважно кельтські гагатові дзеркала. При досконалому поліруванні на їхній поверхні з’являвся легкий золотавий блиск. Полірували лляною олією, воском, сажою. Згодом секрет “кельтського” полірування було втрачено.

На теренах Германії, як і на Британських островах, римляни побудували перші міста. Теперішній Кельн — колишня римська Colonia Agrippinensis. Тут на сучасного від-

Гагатові талісман римського легіонера
з зображенням Горгони Медузи.
Англія

відувача чекає чудовий Римсько-Германський музей. Більшість експонатів з гагату наче перенесена з подібних музеїв Великої Британії. На тлі цих “предметів широкого вжитку” вирізняється справді унікальна річ, на жаль, з невизначеним авторством. До речі, така доля у всіх тогочасних гагатових виробів.

Унікальним, що вироблений з високоякісного гагату — це статуетка молодого лева у невимушеній, майже котячій позі. Автор чудово передав власне іронічне ставлення до високого статусу “царя” звірів. Виріб давній, а сприймається як стилізований у сучасній манері. Його копіює чимало ювелірів, замінюючи гагат коштовними металами й камінням, без посилання на оригінал. Другу таку ж саму статуетку, але дещо пошкоджену, було знайдено в Англії під час розкопок поховання римської доби у м. Сілчестер. Зберігається вона в тамтешньому музеї. Хто ж він був, той талановитий автор цього лев’ячого дуплету — римлянин, кельт, германець?..

РАННЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ БРИТАНСЬКОГО ГАГАТУ

Коли у IV ст. н. е. римляни залишили Британські острови, нові прибульці не забаривались: сакси, англійці, вікінги, нормани...

Осві був християнський король саксів. Він вів тривалу війну з язичницьким королем Пендою. Осві дав Богові обітницю: у випадку перемоги заснувати абатство; виділити під нього 12 гіфтів землі, постригти у черницю єдину дочку Елфлед (їй тоді виповнився один рік). Після цього військо Пенди було вщент розбито, сам він переконався у всемогутності бога, якому поклонявся Осві. Пенда охрестився, його народ — також.

Абатство почали будувати 657 р. Свого часу Елфлед стала абатисою церковно-монастирського комплексу Стринішалх, заснувала в абатстві родову усипальницю, поховала у ній вінценосних батьків. Вона керувала Стринішалхом 33 роки й організувала перше у світовій практиці цехове виробництво культових предметів з гагату для католицької церкви. Черниці робили вервечки, хрестики, розп’яття, різьблення для вівтарів. Виробництво було прибутковим і працювало на базі родовища Уїтбі. Пізніше на його основі розбудовано місто Уїтбі — всесвітня Мекка художнього гагатового виробництва. Гагат тут був найвищої якості.

Гагатові брошка з зображенням
короля Осві з дружиною.
Музей м. Уїтбі. Англія